

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

૧૯૭૭ (૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી.૨૦૮૮૩૬

ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલત

માનનીય ન્યાયાધીશો: જે.બી. મેહતા, ડી.એ. દેસાઈ, બી.કે. મેહતા

આર.એમ. ગજ્જર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૨૨૬૫/૧૯૭૪;

ફેસલ થયા તારીખ - ૦૪-૦૫-૧૯૭૭

ઉદ્દેખિત કાયદાઓ અને નિયમો:

ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧ નિયમ-૨૩, ૨૮

ભારતનું બંધારણ અનુચ્છેદ-૨૩૫, ૨૩૬ (બી)

ભારતનું બંધારણ-અનુચ્છેદ ૨૩૫, ૨૩૬ (બી)

ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧-નિયમ ૨૩, ૨૮

- અરજદારોએ તેમને સેવાઓમાંથી હટાવવાના આદેશને પડકાર્યો છે-પ્રશ્ન એ છે કે શું તેની વહીવટી બાજુએ ઉચ્ચ અદાલતને ગૌણ અદાલતના મંત્રી સ્ટાફના સભ્ય પર જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા લાદવામાં આવેલા દંડને વધારવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે- નિયમ ૨૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સમીક્ષાની શક્તિનો ઉપયોગ-શું અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત નિયંત્રણ માત્ર ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર જ લાગુ પડે છે અથવા ગૌણ અદાલતોની સંસ્થાઓ પર મંત્રી અધિકારીઓ અને

સેવકો આવા નિયંત્રણને આધિન છે કે કેમ-ધારો કે, ઉચ્ચ અદાલત ન્યાયિક સેવાઓના સભ્યો અને મંત્રી સ્ટાફ પર પણ નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરી શકે છે- ઉચ્ચ અદાલત નાગરિક સેવા નિયમો હેઠળ કેસોની સમીક્ષા કરી શકે છે - ઉચ્ચ અદાલતને જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા મંત્રીમંડળના સભ્યો પર લાદવામાં આવેલા દંડને વધારવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં નિહિત કર્મચારી-નિયંત્રણનો ઉપયોગ માત્ર ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર જ નહીં પરંતુ મંત્રી અધિકારીઓ અને સેવકો પણ આખરે આવા નિયંત્રણને આધિન છે - તે મુજબ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

મહત્વપૂર્ણ પરિચ્છેદ:- ૫, ૭, ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૭

ટાંકવામાં આવેલ કેસો:

૧. બલદેવ રાજ વિરુદ્ધ પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૨૪૯૦: ૧૯૭૬ (૪) એસ.સી.સી. ૨૦૧: ૧૯૭૭ (૧) એસ.સી.આર. ૪૨૫: ૧૯૭૭ (૧) એસ.સી.જે. ૪૨૫: ૧૯૭૬ એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૫૭૧
૨. બરદકાંત મિશ્રા વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૧૮૯૯: ૧૯૭૬ (૩) એસ.સી.સી. ૩૨૭: ૧૯૭૬ (સપ) એસ.સી.આર. ૫૬૧: ૧૯૭૭ (૧) એસ.સી.જે. ૧૭૨: ૧૯૭૬ એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૪૨૯
૩. બરદકાંત મિશ્રા વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના કુલસચિવ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૭૧૦: ૧૯૭૪ (૧) એસ.સી.સી. ૩૭૪: ૧૯૭૪ (૨) એસ.સી.આર. ૨૮૨: ૧૯૭૪ એસ.સી.સી. (સી.આર.આઈ.) ૧૨૮: ૧૯૭૪ સીઆરએલજે ૬૩૧
૪. ચંદ્ર મોહન વિરુદ્ધ ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૯૮૭: ૧૯૬૭ (૧) એસ.સી.આર. ૭૭: ૧૯૬૭ (૨)

એસ.સી.જે. ૭૧૭: ૧૯૬૭ (૧૪) એફ.એલ.આર. ૩૮૬: ૧૯૬૭
(૧) એલ.એલ.જે. ૪૧૨

૫. હરિયાણા વિ. ઇંદર પ્રકાશ, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી.
૧૮૪૧: ૧૯૭૬ (૨) એસ.સી.સી. ૯૭૭: ૧૯૭૬ (સપ)
એસ.સી.આર. ૬૦૩: ૧૯૭૬ યુજે ૬૪૧: ૧૯૭૬ એસ.સી.સી.
(એલ એન્ડ એસ) ૩૭૨
૬. પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, ૧૯૭૫ ૧
એસ.સી.સી. ૮૪૩: ૧૯૭૫ એ.આઈ.આર. એસ.સી. ૬૧૩:
૧૯૭૫ (૩) એસ.સી.આર. ૩૬૫: ૧૯૭૫ એસ.સી.સી. (એલ
એન્ડ એસ) ૨૨૯: ૧૯૭૫ (૧) એસ.એલ.આર. ૩૨૯
૭. જોર્જિંદર નાથ વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫
એસ.સી. ૫૧૪
૮. મોહમ્મદ ગૌસ વિ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૯ એ.પી.
૪૯૨
૯. પ્રધત કુમાર બોઝ વિરુદ્ધ (કલકત્તા હાઈકોર્ટ ના માનનીય મુખ્ય
ન્યાયાધીશ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૬ એસ.સી. ૨૮૫): ૧૯૫૫ (૨)
એસ.સી.આર. ૧૩૩૧: ૧૯૫૬ એસ.સી.જે. ૨૫૯: ૧૯૫૬
એસ.સી.એ. ૭૯: ૧૯૫૫ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એસ.સી. ૨૧૨૪૨
૧૦. પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય,
એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસ.સી. ૬૧૩: ૧૯૭૫ (૧) એસ.સી.સી.
૮૪૩: ૧૯૭૫ (૩) એસ.સી.આર. ૩૬૫: ૧૯૭૫ એસ.સી.સી.
(એલ એન્ડ એસ) ૨૨૯: ૧૯૭૫ (૧) એસ.એલ.આર. ૩૨૯
૧૧. રામ ગોપાલ વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦
એસ.સી. ૧૫૩

૧૨. રમેશ સી. મશરૂવાલા વિરુદ્ધ રાજ્ય, ૧૬ જી.એલ.આર. ૨૭૭:
૧૯૭૫ (૨) એસ.એલ.આર. ૧૨૧: ૧૯૭૪ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.
એચ.સી. ૨૧૦૨૧૭
૧૩. એસ.એચ. શેઠ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૭ જી.એલ.આર.
૧૦૧૭: ૧૯૭૭ (૧) એસ.એલ.આર. ૭૮૪: ૧૯૭૬
એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એચ.સી. ૨૧૦૮૮૮
૧૪. સમશેર સિંઘ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪
એસ.સી. ૨૧૯૨: ૧૯૭૪ (૨) એસ.સી.સી. ૮૩૧: ૧૯૭૫ (૧)
એસ.સી.આર. ૮૧૪: ૧૯૭૪ એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ)
૫૫૦: ૧૯૭૪ (૨) એસ.એલ.આર. ૭૦૧
૧૫. આસામ રાજ્ય વિ. એસ.એન. સેન, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨
એસ.સી. ૧૦૨૮: ૧૯૭૧ (૨) એસ.સી.સી. ૮૮૯: ૧૯૭૨ (૨)
એસ.સી.આર. ૨૫૧: ૧૯૭૨ યુજે ૧૯૧: ૧૯૭૨ (૨) એસ.સી.જે.
૫૫૮
૧૬. આસામ રાજ્ય વિ. જુસ્વાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી.
૧૬૧૬: ૧૯૬૯ (૩) એસ.સી.સી. ૫૦૫: ૧૯૭૦ (૨)
એસ.સી.આર. ૯૨૮: ૧૯૭૦ યુજે ૧૪૦: ૧૯૬૯ એસ.એલ.આર.
૮૮૩
૧૭. આસામ રાજ્ય વિ. રંગા મુહમ્મદ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી.
૯૦૩: ૧૯૬૭ (૧) એસ.સી.આર. ૪૫૪: ૧૯૬૭ (૨)
એસ.સી.જે. ૪૪૮: ૧૯૬૭ એસ.એલ.આર. ૪૦: ૧૯૬૮ (૧)
એલ.એલ.જે. ૨૮૨
૧૮. બિહાર રાજ્ય વિરુદ્ધ મદન મોહન, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬
એસ.સી. ૪૦૪: ૧૯૭૬ (૧) એસ.સી.સી. ૫૨૯: ૧૯૭૬ (૩)
એસ.સી.આર. ૧૧૦: ૧૯૭૬ (૨) એસ.સી.જે. ૩૮૩: ૧૯૭૬
એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૧૦૩

૧૯. ગુજરાત રાજ્ય વિ. આર. મશરૂવાલા, ૧૯૭૭ ૨ એસ.સી.સી. ૧૨:
૧૯૭૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી. ૧૬૧૯: ૧૯૭૭ (૨)
એસ.સી.આર. ૭૧૦: ૧૯૭૭ (૨) એસ.સી.જે. ૩૦૨: ૧૯૭૭
એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૨૧૭
૨૦. ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ સુધાંશુ સખાર મિશ્રા, એ.આઈ.આર.
૧૯૬૮ એસ.સી. ૬૪૭: ૧૯૬૮ (૨) એસ.સી.આર. ૧૫૪:
૧૯૬૮ (૨) એસ.સી.જે. ૨૩૬: ૧૯૬૮ એસ.એલ.આર. ૩૪૪:
૧૯૭૦ (૧) એલ.એલ.જે. ૬૬૨
૨૧. પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ નૃપેન્દ્ર નાથ બાગચીસ,
એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૪૪૭: ૧૯૬૬ (૧)
એસ.સી.આર. ૭૭૧: ૧૯૬૬ (૨) એસ.સી.જે. ૫૯: ૧૯૬૮ (૧)
એલ.એલ.જે. ૨૭૦: ૧૯૬૫ (૨) એસ.સી.એ. ૮૮૪
૨૨. વરયામ સિંહ વિરુદ્ધ અમરનાથ, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી.
૨૧૫: ૧૯૫૪ એસ.સી.આર. ૫૬૫: ૧૯૫૪ એસ.સી.જે. ૨૯૦:
૧૯૫૪ એસ.સી.એ. ૩૩૪: ૧૯૫૪ મેડ.ડબ્લ્યુ.એન. ૪૨૪

સંદર્ભિત કેસો:

૧. (સંદર્ભ લેવાયો):- આર.એમ. અગ્રાવત વિરુદ્ધ જિલ્લા ન્યાયાધીશ,
જામનગર, ૧૯૮૨ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એચ.સી. ૨૦૯૮૩૧
૨. (સંદર્ભ લેવાયો):- પી.આર. એડ્રોજો વિરુદ્ધ ગુજરાત હાઈકોર્ટ,
૨૦૧૫ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એચ.સી. ૨૩૨૭૦૧
૩. (સંદર્ભ લેવાયો):- સલીમુદ્દીન યાસીનબૈગ મિર્ઝા વિરુદ્ધ જિલ્લા
મેજિસ્ટ્રેટ, ૨૦૦૫ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એચ.સી. ૨૧૪૩૦૦
૪. (ખુલાસો કરાયો):- વાય.પી. કુમ્પાવત વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય,
૨૦૧૩ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એચ.સી. ૨૨૯૫૬૮

ઉપસ્થિતિ: જે.આર. નાણાવટી, એસ.બી. મજમુદાર, એચ.એમ. ભગત એન્ડ કું., જી.એન. દેસાઈ, આર.એમ. દેસાઈ

ટાંકવામાં આવેલ સમાન કેસો: ૧૯૭૭ (૦) જી.એલ.આર. ૭૩૮: ૧૯૭૮ (૦) એ.આઈ.આર. (ગુજરાત) ૧૦૨

ન્યાયાધીશ: -

ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. મેહતા

૧. આ અરજીમાં ભરૂચ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા ભરૂચ જિલ્લામાં રાજપીપલા અને જમ્બુસર ખાતે દીવાની અદાલતોની સ્થાપના પર ત્રીજા વર્ગના કર્મચારી તરીકે નિમણૂક કરાયેલા બે અરજદારોએ જિલ્લા ન્યાયાધીશના અંતિમ આદેશને ઉચ્ચ અદાલતના આદેશ સાથે પરિશિષ્ટ જી અને એચમાં પડકાર્યો છે, જે મુજબ તેમને સેવામાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા છે. અરજીકર્તાઓ સામે ૨૨ ડિસેમ્બર ૧૯૭૧ના રોજ તત્કાલીન સિવિલ જજ જુનિયર ડિવિઝન અને જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ એફ. સી. સિવલી આંક ત્રણ વ્યક્તિઓની ખોટી ઓળખ કરવા બદલ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. જિલ્લા ન્યાયાધીશે પરિશિષ્ટ ડી ખાતે ૫ જૂન ૧૯૭૪ના આદેશ દ્વારા કાયમી અસર સાથે ભાવિ બઢતી અટકાવવાનો આદેશ પસાર કર્યો હતો. જોકે ઉચ્ચ અદાલતે સજાને અત્યંત અપૂરતી ગણાવી હતી અને તેથી ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો ૧૯૭૧ના નિયમ ૨૩ હેઠળ, જેને હવે પછી નિયમો અત્રે ઉલ્લેખિત છે, ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૭૪ના રોજ પરિશિષ્ટ ઈ ખાતે કારણદર્શક નોટિસ બહાર પાડી હતી જેથી સજાને વધારીને સેવામાંથી દૂર કરવાની સજા કરવામાં આવે. અરજદારોને સાંભળ્યા પછી ઉચ્ચ

અદાલતે ૩૦ ડિસેમ્બર ૧૯૭૪ના રોજ પરિશિષ્ટ જી ખાતે એક આદેશ પસાર કર્યો હતો જેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે ન્યાયિક વિભાગની સેવામાં ગંભીર અને મોટી ગેરવર્તણૂક કરનારા ગુનેગારો જેવી વ્યક્તિઓને ચાલુ રાખવી સલામત નથી. સક્ષમ અધિકારી દ્વારા તેમના પર લાદવામાં આવેલ દંડ અત્યંત અપૂરતો હોવાનું માનવામાં આવતું હતું કે અરજદારોના ગંભીર અને મોટી ગેરવર્તણૂકને ધ્યાનમાં રાખીને પૂરતી સજા સેવામાંથી દૂર કરવા કરતાં ઓછી ન હોઈ શકે. તદનુસાર જિલ્લા ન્યાયાધીશ ભરૂચે ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશને અનુસરીને પરિશિષ્ટ એચ ખાતેના આદેશ દ્વારા ૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૭૪થી બે અરજદારોને સરકારી સેવામાંથી દૂર કરી દીધા છે.

૨. જ્યારે બાબતો વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી ત્યારે નિયમ ૨૩ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને દંડની સમીક્ષા કરવાની હાઈકોર્ટની ક્ષમતા અંગે પ્રશ્ન ઊભો થયો અને સંબંધિત નિયમમાં માત્ર આ સમીક્ષા શક્તિનો ઉપયોગ સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે, જેના પર દંડ લાદવાના આદેશ સામે અપીલ કરવામાં આવશે અને નિયમોમાં આવી કોઈ સત્તા સ્પષ્ટ રીતે વર્ણવી શકાતી નથી, ત્યારે વિદ્વાન સિંગલ જજ સંબંધિત જોગવાઈઓ અને વિવિધ બંધારણીય સુધારાઓની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં લીધા પછી આ સત્તાના સ્ત્રોતને અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ હાઈકોર્ટના બંધારણીય નિયંત્રણમાં મૂકવા માંગતા હતા, જેની સાથે સુસંગત આ તમામ શિસ્ત નિયમો યોગ્ય રીતે વાંચી શકાય છે. જોકે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે જે મુશ્કેલીનો અનુભવ કર્યો તે એ

હતો કે રમેશ સી. મશ્રુવાલા વિરુદ્ધ રાજ્ય ૧૬ જી.એલ.આર. ૨૭૭ની ખંડપીઠે રજિસ્ટ્રાર સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટના કેસમાં અનુચ્છેદ ૨૩૫ના પ્રતિબંધિત અર્થઘટન પર કાર્યવાહી કરી હતી, જે અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ મુજબ રાજ્યની ન્યાયિક સેવામાં માત્ર વ્યક્તિઓ સુધી મર્યાદિત છે, જે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ નૃપેન્દ્ર નાથ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાના મુખ્ય સિદ્ધાંતને મૂર્ત સ્વરૂપ આપતી અનુચ્છેદ ૨૩૫ના સાચા અર્થઘટન અંગે આ વ્યાપક જાહેર મહત્વનો પ્રશ્ન હોવાથી તેમણે આ સંદર્ભમાં નીચે આપેલા બે પ્રશ્નોની રચના કરતી આ મોટી બેન્ચનો આ સંદર્ભ આપ્યો છે:

(૧) ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ નિયમો) ૧૯૭૧ ના નિયમ ૨૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સમીક્ષાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ગૌણ અદાલતના મંત્રી સ્ટાફના સભ્ય પર જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા લાદવામાં આવેલા દંડને વધારવાનો અધિકારક્ષેત્ર તેની વહીવટી બાજુએ ઉચ્ચ અદાલત પાસે છે કે કેમ -

(૨) શું બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતોમાં નિહિત નિયંત્રણનો ઉપયોગ માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત રાજ્યની ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર જ થઈ શકે છે અથવા ગૌણ અદાલતોની સ્થાપના પર મંત્રી અધિકારીઓ અને સેવકો પણ આખરે આવા નિયંત્રણને આધિન છે કે કેમ -

૩. એ વાત સાચી છે કે જ્યારે આ સંદર્ભ બાકી હતો ત્યારે મશરૂવાલાના કેસનો નિર્ણય તેમના લોર્ડશીપ્સે સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. આર. મશરૂવાલા ૧૯૭૭ (૨) એસ.સી.સી. ૧૨ના નિર્ણયમાં રદ કર્યો હતો.તેમના લોર્ડશીપ્સે હકીકતો પર ડિવિઝન બેન્ચના દ્રષ્ટિકોણને ઉલટાવી દીધો હતો કે પ્રેસિડેન્સી

સ્મોલ કોઝ કોર્ટ્સ એક્ટ ૧૮૮૨ની વિવિધ જોગવાઈઓના સાચા અર્થઘટન પર સ્મોલ કોઝ કોર્ટ્સના રજિસ્ટ્રારે ન્યાયિક સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને મુકદ્દમાઓ સાંભળ્યા હતા જે અપીલપાત્ર હતા અને તેથી તેઓ જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચલા નાગરિક ન્યાયિક હોદ્દો ધરાવતા વ્યક્તિ હતા અને અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ ન્યાયિક સેવામાં હતા, જેનો અર્થ થાય છે કે જિલ્લા ન્યાયાધીશનું પદ અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચલા અન્ય નાગરિક ન્યાયિક હોદ્દાઓ ભરવાનો હેતુ ધરાવતી વ્યક્તિઓની બનેલી સેવા.તેથી તેમના પ્રભુપાદોએ એવું માન્યું હતું કે, ન્યાયિક કાર્યોનો ઉપયોગ કરતા કુલસચિવ ન્યાયિક સેવામાં ન્યાયિક અધિકારી છે અને સ્પષ્ટપણે અનુચ્છેદ ૨૩૫ અને ૨૩૬ના કાર્યક્ષેત્ર અને ઉદ્દેશની અંદર આવે છે કારણ કે અનુચ્છેદ ૨૩૫ હકીકતમાં રાજ્યની ન્યાયિક સેવામાં જોડાયેલી અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચું પદ ધરાવતી વ્યક્તિઓના સંબંધમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં નિહિત નિયંત્રણ ધરાવે છે.વધુમાં ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે હકીકત એ છે કે ઉચ્ચ અદાલત કોઈ અધિકારીની નિમણૂક કરતી ન હતી તે ઉચ્ચ અદાલતના શિસ્તના અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં સુસંગત ન હતી જે સ્પષ્ટપણે અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ નિહિત હતી.આખરે પાન ૧૪ પર એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે તેના પોતાના શિસ્તના અધિકારક્ષેત્રનો ત્યાગ કર્યો છે.સુપ્રીમ કોર્ટે પંજાબ અને હરિયાણા ઉચ્ચ ન્યાયાલય વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય ૧૯૭૫ (૧) એસ.સી.સી. ૮૪૩ અને સમશેર સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય ૧૯૭૪ એસ.સી. ૨૧૯૨ના ચુકાદામાં ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા પર સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ભાર મૂક્યો હતો.આ

નિર્ણયો માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૫ ના પછીના ભાગનું સાચું અર્થઘટન કરે છે કારણ કે અનુચ્છેદ ૨૩૫ સ્પષ્ટપણે વર્તમાન બંધારણ પછી આ વ્યાપક નિયંત્રણમાં કલમ ૨૩ જી (બી) માં વ્યાખ્યાયિત ન્યાયિક સેવામાં વ્યક્તિઓનો પણ સમાવેશ કરે છે.તેમના સ્વામીઓ માટે આ સંકુચિત આધાર પર તેમના નિર્ણયને સ્થગિત કરવા માટે તે પૂરતું હતું કારણ કે કુલસચિવ તેમના ન્યાયિક કાર્યોને કારણે ન્યાયિક સેવાના સભ્ય હોવાનું જણાવ્યું હતું, જે સર્વસમાવેશક કલમને કારણે અનુચ્છેદ ૨૩૫ના પછીના ભાગમાં પડ્યું હતું.તેથી ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા વ્યાપક પ્રશ્ન જે ધારવામાં આવ્યો હતો કે અનુચ્છેદ ૨૩૫ અગાઉના ભાગમાં પણ જ્યારે તેને વ્યાપક ભાષામાં જિલ્લા અદાલતો અને તેને ગૌણ અદાલતો પર નિયંત્રણ તરીકે લખવામાં આવ્યું હતું ત્યારે તે પણ તેના કાર્યક્ષેત્રમાં માત્ર ન્યાયિક સેવામાંની વ્યક્તિઓ સુધી મર્યાદિત રહેશે, તે એક એવો પ્રશ્ન હતો જેનો જવાબ હજુ પણ વર્તમાન સંદર્ભમાં મળવાનો બાકી છે. જ્યાં સુધી પછીના ભાગની વાત છે ત્યાં સુધી સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોનો સંપૂર્ણ આધાર સર્વસમાવેશક રહ્યો છે, જ્યાં આ સમાવેશની શરતો દ્વારા બંધારણના ઘડવૈયાઓએ ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર શિસ્ત નિયંત્રણનો આ પ્રશ્ન જીતી લીધો છે.

૪. અનુચ્છેદ ૨૩૫ની સાચી રચના વિશે શ્રી મજમુન્દરે કરેલી દલીલ મુજબ આપણે પહેલા બીજો પ્રશ્ન લઈશું.અનુચ્છેદ ૨૩૫ અને અનુચ્છેદ ૨૩૬માં અર્થઘટનની કલમ નીચે મુજબ છે: -

૨૩૫ રાજ્યની ન્યાયિક સેવામાં જોડાયેલી અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચું પદ ધરાવતી વ્યક્તિઓની નિયુક્તિ અને બદલી અને રજા આપવા સહિત જિલ્લા અદાલતો અને તેને ગૌણ અદાલતો પરનું નિયંત્રણ ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત રહેશે, પરંતુ આ લેખમાંની કોઈ પણ બાબતનો અર્થ એ નહીં થાય કે તે કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી તેની સેવાની શરતોને નિયંત્રિત કરતા કાયદા હેઠળ હોય તેવા અપીલના કોઈ અધિકારને છીનવી લે છે અથવા ઉચ્ચ અદાલતને તેની સાથે વ્યવહાર કરવા માટે અધિકૃત કરે છે, અન્યથા તે કાયદા હેઠળ તેની સેવાની શરતો અનુસાર નહીં.

૨૩૬ આ પ્રકરણમાં-(ક) "જિલ્લા ન્યાયાધીશ" શબ્દમાં શહેરની દીવાની અદાલતના અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશ, સહાયક જિલ્લા ન્યાયાધીશ, મુખ્ય ન્યાયાધીશ, મુખ્ય રાષ્ટ્રપતિ મેજિસ્ટ્રેટ, અતિરિક્ત મુખ્ય રાષ્ટ્રપતિ મેજિસ્ટ્રેટ, સત્ર ન્યાયાધીશ, અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ અને સહાયક સત્ર ન્યાયાધીશનો સમાવેશ થાય છે;

(ખ) "ન્યાયિક સેવા" શબ્દનો અર્થ એ છે કે જિલ્લા ન્યાયાધીશનું પદ અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચલા અન્ય નાગરિક ન્યાયિક હોદ્દાઓ ભરવાનો હેતુ ધરાવતી વ્યક્તિઓની બનેલી સેવા.

૫. અનુચ્છેદ ૨૩૫ બંધારણીય જોગવાઈને સંદર્ભમાં અથવા ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતામાં લાવે છે, આ જોગવાઈને સંપૂર્ણ સંદર્ભ અને સેટિંગના પ્રકાશમાં કાળજીપૂર્વક અર્થઘટન કરવું પડશે જેથી તેને સંપૂર્ણ અસર મળે.એસ. એચ. શેઠ વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૧૭ જી.એલ.આર. ૧૦૧૭માં પાનું ૧૦૪૦ પર પૂર્ણ ન્યાયપીઠના નિર્ણયમાં દર્શાવ્યા મુજબ બંધારણ એ મહાન હેતુઓનો સાક્ષાત્કાર છે જેનો હેતુ દેશના જૈવિક વિકાસ માટે સતત સાધન તરીકે હાંસલ કરવાનો હતો, વૈધાનિક અર્થઘટન અથવા સંબંધિત સામગ્રી પરના તમામ

સ્રોતોને ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને હેતુપૂર્ણ કાર્યાત્મક અર્થઘટન દ્વારા શોધવું પડશે, જેમાં દુષ્ટ સામાજિક અને ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ અને સમગ્ર જોગવાઈને તેના યોગ્ય સંદર્ભ અને સેટિંગમાં ધ્યાનમાં લેવી પડશે.આવી મહત્વપૂર્ણ બંધારણીય જોગવાઈને શૂન્યમાં વાંચી શકાતી ન હતી, પરંતુ તે એક જ જટિલ વ્યવહારુ જૈવિક સાધનમાં થાય છે જેમાં એક ભાગ બીજા પર પ્રકાશ પાડી શકે છે અને તેથી આપણે (૧) જોગવાઈઓ લાગુ કરતી વખતે અસ્તિત્વમાં રહેલી બાબતોને ઓળખવા માટે ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિની તપાસ કરીને (૨) ગૌણ અદાલતોને લગતી જોગવાઈઓની સમગ્ર યોજનાનું નિરીક્ષણ કરીને (૩) સંપૂર્ણ યોજનાના ઉદ્દેશ્ય અને હેતુને ખાસ ધ્યાનમાં રાખીને અને પ્રસ્તાવના અથવા શીર્ષકથી અપ્રગટ કરીને સાચા કાયદાકીય હેતુની ખાતરી કરવા માટે તમામ માર્ગો શોધીને તમામ સંબંધિત સામગ્રીને યોગ્ય ધ્યાન આપવું જોઈએ. (૪) આ જોગવાઈના વાસ્તવિક શબ્દોની તપાસ કે જેને અર્થઘટનના સ્થાપિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં અર્થઘટન કરવું પડશે; અને (૫) અન્ય જોગવાઈઓની તપાસ કે જેના પર સંપૂર્ણ સંદર્ભ અને સેટિંગમાં અર્થઘટનનો વિષય એવા ચોક્કસ શબ્દો પર પ્રકાશ પાડવા માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.તે પછી આપણા માટે એ જાણવું શક્ય બનશે કે શું તે વિવિધ માર્ગો અથવા અભિગમો જુદી જુદી દિશામાં દોરી જાય છે કે શું તે સમાન નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે.

(એ) ઐતિહાસિક અને વિશેષ પૃષ્ઠભૂમિ અને ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા માટે પ્રકરણ ૫ માં જોગવાઈઓ પાછળનો વાસ્તવિક ઉદ્દેશ અને સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં આ નિયંત્રણની પ્રકૃતિ.

૬. આ જોગવાઈઓના સમગ્ર ઇતિહાસની પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ નૃપેન્દ્ર નાથ બાગચી માં ચકાસવામાં આવી. અખિલ ભારતીય રિપોર્ટર ૧૯૬૬ એસ.સી. ૪૪૭ કેન્દ્ર અને રાજ્યો હેઠળની સેવાઓના સંદર્ભમાં ભાગ ૧૪ માં વિશેષ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવા છતાં ભાગ ૫ લાગુ કરવાની જરૂરિયાતને સાહસિક રાહત આપવાના દૃષ્ટિકોણથી. એવું જણાય છે કે ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૧૫ ના ભાગ ૯ માં ભારતીય ઉચ્ચ અદાલતોના બંધારણ અને અધિકારક્ષેત્ર માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી અને કલમ ૧૦૭ એ ઉચ્ચ અદાલતને તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને આધિન તમામ અદાલતો પર હાલમાં દેખરેખ આપી હતી અને ઉચ્ચ અદાલત શું કરી શકે તેની ગણતરી કરી હતી. જોકે આ વિષયોમાં નિમણૂકમાં બઢતી અથવા જિલ્લા ન્યાયાધીશોની બદલી અથવા નિયંત્રણનો સમાવેશ થતો ન હતો. ઉચ્ચ અદાલતો તેમના પર માત્ર એવા નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરી શકે છે જે તેમની દેખરેખની સત્તામાં આવે અને અન્ય અદાલતો તેમના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને આધીન હોય.ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫માં જિલ્લા ન્યાયાધીશો અને ગૌણ ન્યાયતંત્રના સંદર્ભમાં કેટલીક વિશેષ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હતી અને તે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૫૪ થી ૨૫૬માં જોવા મળે છે. આ જોગવાઈઓ ભાગ ૧૦ ના પ્રકરણ ૨ ના ભાગ રૂપે ઘડવામાં આવી હતી જે ભારતમાં કાઉન હેઠળની નાગરિક સેવાઓ સાથે વ્યવહાર કરે છે.ટૂંકમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે જોગવાઈઓની અસર ઉચ્ચ ન્યાયાલયના હાથમાં પ્રાંતની ગૌણ ન્યાયિક સેવામાં જોડાયેલી અને જિલ્લા

ન્યાયાધીશના પદથી નીચું પદ ધરાવતી વ્યક્તિઓની બઢતી અને રજા આપવાની હતી, જોકે નિયમોમાં નામ આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારીને અપીલ કરવાનો અધિકાર હતો અને ઉચ્ચ અદાલતોને નિયમો દ્વારા નિર્ધારિત સેવાની શરતો અનુસાર સિવાય કાર્ય ન કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. જિલ્લા ન્યાયાધીશોના સંબંધમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશની નિયુક્તિ અને બઢતી પ્રાંતના રાજ્યપાલ દ્વારા તેમના વ્યક્તિગત નિર્ણયનો ઉપયોગ કરીને કરવાની હતી અને આવી નિમણૂક કરવાની ભલામણ રાજ્યપાલને સુપરત કરવામાં આવે તે પહેલાં ઉચ્ચ અદાલતની સલાહ લેવાની હતી. આ કાયદો જિલ્લા ન્યાયાધીશો અને ગૌણ ન્યાયિક સેવા પરના નિયંત્રણ વિશે મૌન હતો.તેના ગૌણ અદાલતો પર અનુચ્છેદ ૨૨૪ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું વહીવટી નિયંત્રણ માત્ર ગણના કરાયેલા વિષયો અને તેમના પર દેખરેખ સુધી વિસ્તર્યું હતું.આ રીતે ગૌણ ન્યાયિક સેવા અને જિલ્લા ન્યાયાધીશોની સ્વતંત્રતા અમુક હદ સુધી સુનિશ્ચિત કરવામાં આવી હતી.જ્યારે ભારતને આઝાદી મળી અને બંધારણનો મુસદ્દો તૈયાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે ૧૯૩૫ના કાયદા દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રગતિ થોડી દૃષ્ટિહીન હતી અને ગૌણ ન્યાયતંત્રના સંદર્ભમાં ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫માં કરવામાં આવેલી જોગવાઈ જેવી કોઈ જોગવાઈને મુસદ્દા બંધારણમાં સ્થાન મળ્યું ન હતું.જોકે કમનસીબ ચૂકઝે સમયસર ધ્યાન ખેંચ્યું હતું અને પરિણામે પ્રકરણ ૫ ને સ્વતંત્ર પ્રકરણ તરીકે ઘડવામાં આવ્યું હતું.આ અનુચ્છેદ ૨૩૩ થી ૨૨૭ ના કાયદા પાછળનો ઇતિહાસ હોવાનું કહેવાય છે.આ લેખો વિશે તેમના આધિપત્યે પાનું ૪૫૩ પર જણાવ્યું છે કે સેવાઓ પર પ્રકરણ ૫ માં આ અનુચ્છેદ ૨૩૨ થી

૨૩૭ ને સેવાઓ પરના પ્રકરણમાં મૂકવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ પ્રકરણ ૫ પછી તરત જ ઉચ્ચ અદાલતોને લગતી જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હતી. આ કલમો ભારત સરકાર અધિનિયમની સંબંધિત કલમો કરતાં થોડી વધુ આગળ વધીને જિલ્લા અદાલતો અને તેની ગૌણ અદાલતો પરનું નિયંત્રણ ઉચ્ચ અદાલતોને સોંપવામાં આવ્યું હતું. તેથી નિયંત્રણ શબ્દનો અર્થ આ કલમોના કાયદા પાછળના આ સંબંધિત ઇતિહાસના પ્રકાશમાં કરવામાં આવ્યો હતો, જે સૂચવે છે કે નિયંત્રણ ઉચ્ચ અદાલતમાં ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાને સુરક્ષિત કરવાના હેતુને અસરકારક બનાવવા માટે નિહિત કરવામાં આવ્યું હતું અને જ્યાં સુધી તેમાં શિસ્ત નિયંત્રણનો સમાવેશ ન થાય ત્યાં સુધી તે જ હેતુ નિરાશ થશે. કાયદાની અગાઉની સ્થિતિને જોતાં દુષ્ટતાને દૂર કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી અને જે પ્રક્રિયા દ્વારા કાયદો વિકસાવવામાં આવ્યો હતો તે એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે વેસ્ટ શબ્દ સાથે નિયંત્રણ શબ્દ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય ન્યાયતંત્ર પર નિયંત્રણનો એકમાત્ર સંરક્ષક છે. તેથી નિયંત્રણ માત્ર અદાલતની રોજિંદી કામગીરીની વ્યવસ્થા કરવાની સત્તા ન હતી, પરંતુ અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશ પર શિસ્તબદ્ધ અધિકારક્ષેત્રનો વિચાર કર્યો હતો. અનુચ્છેદ ૨૨૭ એ ઉચ્ચ અદાલતને તે અદાલતો પર અધીક્ષણ આપ્યું હતું જ્યારે અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળના નિયંત્રણમાં એક અલગ સામગ્રી હતી જેમાં માત્ર અધીક્ષણ ઉપરાંત કંઈક સામેલ હતું. તે શરતોમાં ન્યાયાધીશોની વર્તણૂક અને શિસ્ત પર નિયંત્રણ હોવાનું માનવામાં આવતું હતું. એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે આ નિષ્કર્ષને એ જ દિશામાં સ્પષ્ટ રીતે નિર્દેશ કરતા અન્ય બે સંકેતો દ્વારા

વધુ મજબૂત બનાવવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ એ છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ અપીલને આધિન કરવામાં આવ્યો હતો, જો તે સેવાની શરતોને નિયંત્રિત કરતી જમીનમાં આપવામાં આવ્યો હોય અને આ જરૂરી રીતે શિસ્તના અધિકારક્ષેત્રમાં પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને સૂચવે છે. બીજું શબ્દો એ છે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય ન્યાયાધીશ સાથે તેમના સેવાના નિયમો અનુસાર વ્યવહાર કરશે અને સોદો શબ્દ પણ શિસ્ત તરફ નિર્દેશ કરે છે, માત્ર વહીવટી અધિકારક્ષેત્ર તરફ નહીં. પાનું ૪૫૪ પર આગળની કાર્યવાહીમાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે જો તેની સાથે શિસ્તની સત્તાઓ ન હોય તો નિયંત્રણ નકામું છે અને એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે આવી શિસ્તની બાબતોમાં ઉચ્ચ અદાલત સરકાર અથવા રાજ્યપાલ પાસે જવાની અપેક્ષા રાખી શકતી નથી. તેથી એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે આ કલમો દર્શાવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતમાં નિયંત્રણ સોંપવાથી ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી. આ તે વલણ હતું જે ૧૯૩૫ના કાયદાથી પ્રચલિત હતું અને જેને વર્તમાન બંધારણના મુસદ્દા ઘડનારાઓ દ્વારા સંપૂર્ણ અસર આપવામાં આવી હતી. આ માળખાં બંધારણની અનુચ્છેદ ૫૦ માં નિર્દેશક આદેશને અનુરૂપ હોવાનું કહેવાય છે કે રાજ્ય રાજ્યની જાહેર સેવાઓમાં ન્યાયતંત્રને કારોબારીથી અલગ કરવા માટે પગલાં લેશે. એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે જિલ્લા અદાલતો અને તેના ગૌણ અદાલતો પર અનુચ્છેદ ૨૩૫માં નિયંત્રણ જિલ્લા ન્યાયાધીશો પરના નિયંત્રણને પણ આવરી લે છે કે કેમ તે અંગે તેમના પ્રભુત્વો સમક્ષનો પ્રશ્ન આપણી સામેના પ્રશ્ન કરતાં વિપરીત પ્રશ્ન હતો. એટલા માટે પાન ૪૫૩ પર આ

શરતો દર્શાવવામાં આવી હતી:અમે આ દલીલથી પ્રભાવિત નથી કે વપરાયેલ શબ્દ જિલ્લા અદાલત છે કારણ કે બાકીનો લેખ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે કોર્ટ શબ્દનો ઉપયોગ માત્ર યોગ્ય અદાલતને જ નહીં પણ અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશને પણ દર્શાવવા માટે કરવામાં આવે છે. અનુચ્છેદ ૨૩૫ નો છેલ્લો ભાગ જે પદ ધરાવે છે તેની વાત કરે છે. જિલ્લા ન્યાયાધીશને ગૌણ ન્યાયિક સેવાના કિસ્સામાં રાજ્ય લોક સેવા આયોગ અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય સાથે પરામર્શ કર્યા પછી ઘડવામાં આવતા નિયમો અનુસાર રાજ્યપાલ દ્વારા નિમણૂક કરવાની હોય છે, પરંતુ બઢતી અને રજા આપવાની સત્તા અને અદાલતો પર નિયંત્રણ ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં નિહિત છે.

૭. આ નિર્ણયમાં જે ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્યની તપાસ કરવામાં આવી છે તે દર્શાવે છે કે ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાને સુરક્ષિત કરવા માટે આ નિયંત્રણને ઉચ્ચ અદાલતને સોંપવાથી જે મહાન હેતુ પ્રાપ્ત થવાનો હતો તે શિસ્ત નિયંત્રણ વિના સંપૂર્ણપણે પરાજિત થશે અને કાર્યપાલિકાથી ન્યાયતંત્રને સંપૂર્ણ રીતે અલગ કરવાના અનુચ્છેદ ૫૦ના નિર્દેશક આદેશનો સફળતાપૂર્વક અમલ પણ થશે.અનુચ્છેદ ૨૩૫ નો સાચો આધાર અને સંદર્ભ અથવા હેતુ ગૌણ અદાલતો અને ન્યાયિક સેવાઓ માટે પ્રકરણ ૫ માં વિશેષ જોગવાઈ દ્વારા આ દિશામાં નિર્ધારિત પ્રગતિ કરવાનો હતો.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને આધિન અદાલત પર વહીવટી અધીક્ષણ દ્વારા અસ્તિત્વમાં રહેલા અગાઉના નિયંત્રણને સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્રના તે હેતુઓને આગળ વધારવા અને ન્યાયતંત્રને

કાર્યપાલિકાથી સંપૂર્ણ રીતે અલગ કરવાના નિર્દેશક મેજિસ્ટ્રેટનો અમલ કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતમાં અદાલતો અને ન્યાયિક સેવામાં રહેલા વ્યક્તિઓ બંને પર વિશેષ રીતે શિસ્ત નિયંત્રણ આપીને આખરે વિસ્તૃત કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી. ચંદ્ર મોહન વિરુદ્ધ ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૯૮૭ માં આગામી નિર્ણયમાં એવું માનવામાં આવે છે કે કાર્યપાલિકાથી ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા સુરક્ષિત કરવા માટે બંધારણ પ્રકરણ ૫ માં આ કલમોનું જૂથ રજૂ કર્યું છે. શીર્ષક ગૌણ અદાલતો.તે સમયે જ્યારે મોટાભાગના રાજ્યોમાં બંધારણ ઘડવામાં આવ્યું હતું ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટીને કારોબારીના સીધા નિયંત્રણ હેઠળ રાખવામાં આવ્યું હતું અને ત્યાં એક મજબૂત આંદોલન ચાલી રહ્યું હતું કે ન્યાયતંત્રને કારોબારીથી અલગ કરી દેવું જોઈએ કારણ કે જ્યાં સુધી તે ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી નીચલા સ્તરે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા મજાક હશે.તેથી નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતોની કલમ ૫૦ જણાવે છે કે રાજ્યોની જાહેર સેવામાં ન્યાયતંત્રને કારોબારીથી અલગ કરવા માટે રાજ્ય પગલાં લેશે.સરળ રીતે કહીએ તો તેનો અર્થ એ છે કે તે વહીવટી નિયંત્રણથી મુક્ત એક અલગ ન્યાયિક સેવા હશે.આ ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ અને બંધારણની નીતિ વિરુદ્ધ છે કે સાચા અર્થની ખાતરી કરવા માટે પ્રકરણ ૫ અને ખાસ કરીને અનુચ્છેદ ૨૩૫ ની જોગવાઈઓની તપાસ કરવી જરૂરી છે.આપણે એવા નિર્ણયોની સંપૂર્ણ શ્રેણીને પણ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે જેમાં આ નિયંત્રણની વ્યાપક શક્તિનો વ્યાપ અને વ્યાપ તપાસવામાં આવ્યો છે, માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૫ના ઉત્તરાર્ધમાં સમાવિષ્ટ ત્રણ ગણના કરાયેલા વિષયો એટલે કે બઢતી અને

રજા આપવાની બાબતમાં જ નહીં, પરંતુ એસ. એચ. શેઠ વિ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા ૧૭ રિપોર્ટર ૧૦૧૭ માં પૃષ્ઠ ૧૦૪૩ પર નીચે દર્શાવ્યા મુજબ વહીવટી નિયંત્રણના સમગ્ર વર્ણપટમાં:

તે માત્ર વહીવટી અધિકારક્ષેત્ર અથવા સામાન્ય દેખરેખ અથવા અદાલતના રોજિંદા કાર્યની વ્યવસ્થા કરવા સુધી મર્યાદિત નથી પરંતુ તે જિલ્લા ન્યાયાધીશોની વર્તણૂક અને શિસ્ત પર નિયંત્રણને સમજે છે.(પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ નૃપેન્દ્ર નાથ ૧૯૬૭ એસ.સી. ૯૦૩); ભૂતપૂર્વ કેડર પદ માટે સરકારમાં તેમની સેવાઓ મૂકવી (ઓરિસા રાજ્ય વિરુદ્ધ સુધાનસુ શેખર મિશ્રા એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૬૪૭); સેવામાં જાળવી રાખવા માટે તેમની યોગ્યતાને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેમને સેવામાંથી મુક્ત કરવાની ભલામણ (રામ ગોપાલ વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ ૧૯૭૦ એસ.સી. ૧૫૩) તપાસની શરૂઆત (પંજાબ અને હરિયાણા ઉચ્ચ અદાલત) સહિત તેમના પર સંપૂર્ણ શિસ્ત અધિકારક્ષેત્રની કવાયત હરિયાણા રાજ્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૭૫ એસ.સી. ૬૧૩); અને અકાળ નિવૃત્તિની બાબતમાં (હરિયાણા રાજ્ય વિરુદ્ધ ઈન્ડર પ્રકાશ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૧૮૪૧).

અનુચ્છેદ ૨૩૩ હેઠળ રાજ્યપાલને આપવામાં આવેલી સત્તાનો અવકાશ અને વ્યાપ, જેનો ઉપયોગ ઉચ્ચ ન્યાયાલય સાથે પરામર્શ કરીને મંત્રી પરિષદની સલાહ પર થઈ શકતો હતો, તે આ નિર્ણયમાં જિલ્લા ન્યાયાધીશો તરીકે

વ્યક્તિઓની પ્રારંભિક નિમણૂક અથવા પ્રારંભિક બઢતી અને ઉપરોક્ત કેડરમાં કોઈ પદ પર તેમની સોંપણી અને આવી વ્યક્તિઓને દૂર કરવા અથવા બરતરફ કરવા સુધી મર્યાદિત હતો.તેથી એસ. એચ. શેઠના કેસમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૨૩૩ (સી) હેઠળ રાજ્યપાલની સત્તા તેમણે કેડરમાં કોઈ પદ પર પ્રારંભિક નિમણૂક અથવા પ્રારંભિક બઢતી અને સોંપણી કર્યા પછી બંધ થઈ ગઈ હતી અને ત્યારબાદ તેઓ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી તપાસના નિષ્કર્ષ પર બરતરફી અથવા દૂર કરવાના કિસ્સામાં જ ફરીથી ચિત્રમાં આવ્યા હતા, જ્યારે અંતિમ આદેશ પસાર થવાનો હતો અથવા હોદ્દો અથવા બરતરફીમાં વાસ્તવિક ઘટાડો રાજ્યપાલ દ્વારા કરવો પડ્યો હતો, નહીં કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા, જેમ કે બારદાકાંત મિશ્રા વી ઓરિસ્સા ઉચ્ચ અદાલત એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૧૮૯૯ માં કરવામાં આવ્યું હતું. .નિયંત્રણની આ બાબતોમાં એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે સરકારે ઉચ્ચ ન્યાયાલયની ભલામણ પર કાર્યવાહી કરવી પડશે જે અનુચ્છેદ ૨૩૫નો વ્યાપક આધાર હતો.સમશેર સિંઘ વિ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૨૧૯૩ એન્ડ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. ઈન્દર પ્રકાશ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૧૮૪૧ માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં ગૌણ ન્યાયતંત્ર પર સંપૂર્ણ નિયંત્રણ સોંપવાથી ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો તેના અધિકારક્ષેત્રની અંદરની બાબતોમાં નિર્ણય રાજ્યને બંધનકર્તા બનશે.એટલા માટે અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ તેના પ્રારંભિક ભાગમાં આપવામાં આવેલી સત્તાની આ વ્યાપક મર્યાદાને તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી હદ સિવાય ઉપરોક્ત કલમના અંતિમ ભાગ દ્વારા પણ ઘટાડવામાં

ન આવે તેવું માનવામાં આવે છે અને જો કલમ ૩૦૯ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા કેટલાક નિયમો નિયંત્રણની શક્તિને અવરોધે તો પણ તે નિયમોને અધિકારથી બહાર રાખવાના હતા (સ્ટેટ ઓફ એ. એસ. એસ. એ. એમ. વિ. એસ. એન. સેન એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨ એસ.સી. ૧૦૨૮ એટ ૧૦૩૦).

૮. સમશેર સિંહના કેસમાં વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે તેને ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા સતર્કતા નિયામક દ્વારા ગૌણ ન્યાયતંત્રના સભ્ય સામે તપાસ હાથ ધરવાનું સંપૂર્ણ સ્વ-ત્યાગનું કાર્ય ગણાવ્યું હતું કારણ કે માત્ર સભ્યો જ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિયંત્રણ હેઠળ નહોતા પરંતુ તેઓ ઉચ્ચ ન્યાયાલયની સંભાળ અને કસ્ટડી હેઠળ પણ હતા. ગૌણ ન્યાયતંત્રના સભ્યો માત્ર શિસ્ત માટે જ નહીં પણ ગૌરવ માટે પણ હાઈકોર્ટ તરફ જુએ છે. તેમના લોર્ડશિપ જસ્ટિસ અચ્ચરે પણ નીચે મુજબ યોગ્ય નિરીક્ષણ કર્યું હતું: અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ આ કેસનો બીજો કરોડરજ્જુનો મુદ્દો નિર્ભીક ન્યાય પર આધાર રાખે છે, જે આપણા બંધારણનો બીજો અગ્રણી મત છે. ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા એ આપણા સ્થાપક દસ્તાવેજનો લડાઈ વિશ્વાસ છે. લોર્ડ કોકના દિવસોથી ઇંગ્લેન્ડમાં વહીવટી નિયંત્રણથી ન્યાયિક સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત થઈ છે. આ ઉદાહરણથી પ્રભાવિત આપણા બંધારણના ઘડવૈયાઓએ ન્યાય વ્યવસ્થાને સુરક્ષિત રાખવા માટેની જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરીને કાયદાના શાસનના મૂલ્યવાન મૂલ્યને મજબૂત બનાવ્યું છે. ન્યાય નિષ્પક્ષ અને મુક્ત ત્યારે જ બને છે જ્યારે સંસ્થાકીય પ્રતિરક્ષા અને સ્વાયત્તતાની બાંધધરી આપવામાં આવે (અલબત્ત ન્યાયિક સ્વતંત્રતાના અન્ય પરિમાણો છે જે

મહત્વપૂર્ણ છે પરંતુ વર્તમાન ચર્ચા માટે અપ્રસ્તુત છે). ગૌણ ન્યાયતંત્ર એટલે કે પાયાના સ્તરના ન્યાયમાં વહીવટી હસ્તક્ષેપને બાકાત રાખવો એ એક ત્રાસદાયક ભ્રમ સાબિત થઈ શકે છે જો તેમના પર નિયંત્રણ બે બાબતોમાં નિહિત હોય એટલે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય અને સરકાર-જે અન્યથા મજબૂત હોય-કેટલીકવાર ટ્રાન્સફર સજા કરતાં વધુ હાનિકારક હોઈ શકે છે અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા શિસ્ત નિયંત્રણ પણ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના વહીવટી આદેશો પર સરકારમાં નિહિત અપીલ અધિકારક્ષેત્ર દ્વારા રોકી શકાય છે. આ બંધારણીય પરિપ્રેક્ષ્ય આપણા બંધારણના ઘડવૈયાઓને સૂચિત કરે છે જ્યારે તેમણે સંબંધિત અનુચ્છેદ ૨૩૩ થી ૨૩૭ લાગુ કરી હતી. ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશના અધિકારક્ષેત્રનું કોઈપણ અર્થઘટન તેના ગૌણ અંગો એ વિચાર સાથે ચપલ હોવા જોઈએ કે કાર્યપાલિકાને ન્યાયતંત્રથી અલગ કરવી એ આપણા બંધારણનો મુખ્ય સિદ્ધાંત છે.

૯. વધુ એક નિર્ણય જે નિર્ણયોની આ લાઈનને સમાપ્ત કરે છે તે છે બાલદેવ રાજ વિરુદ્ધ પંજાબ અને હરિયાણા ઉચ્ચ અદાલત એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૨૪૯૦, જેમાં પાન ૨૪૯૬ની શરતોમાં તેમના લોર્ડશીપ્સે જણાવ્યું હતું કે ગૌણ ન્યાયતંત્રને લગતી બંધારણીય જોગવાઈઓનું આંતરિક મહત્વ એ હતું કે ન્યાયિક અધિકારીઓના સંદર્ભમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલયની શિસ્તની કાર્યવાહીની ભલામણના સંદર્ભમાં તેમને હંમેશા રાજ્યપાલ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને તે અકલ્પ્ય હતું કે ઉચ્ચ ન્યાયાલયના સંદર્ભ વિના રાજ્યપાલ એક આદેશ પસાર કરશે જેની ભલામણ અગાઉ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા કરવામાં આવી ન હતી.

બંધારણ જાહેર સેવા આયોગની ભલામણ અંગે પણ, જ્યાં ન્યાયિક અધિકારીઓના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૩૨૦ (૩) (સી) હેઠળ તે જરૂરી છે, તે આપણા રાજ્યના કેસથી વિપરીત છે, જ્યાં ૧૯૬૦ના નિયમોમાં ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે આવી ભલામણની જરૂરિયાત પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી, તેમના લોર્ડશીપ્સે ધ્યાન દોર્યું હતું કે, પ્રધાન કુમાર બોસ વિ. કલકત્તા હાઇકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ એ.આઇ.આર. ૧૯૫૬ એસ.સી. ૨૮૫ના નિર્ણયોની સમાનતા પર, આ બાબતમાં ઉચ્ચ અદાલત અથવા ન્યાયિક અધિકારીઓ સિવાય અન્ય કોઈ સત્તાની સલાહ હોવી જોઈએ નહીં. આ અનુચ્છેદ ૨૩૫નો સ્પષ્ટ અર્થ હતો કારણ કે ન્યાયિક અધિકારીઓ રાજ્ય સરકાર હેઠળ સેવા આપતા ન હતા. અનુચ્છેદ ૩૨૦(૩)(સી) ને અન્ય કોઈ અર્થઘટન આપવું એ બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૩૫ અંતર્ગત સર્વોચ્ચ ઉદ્દેશ્યને હરાવવા માટે હશે જેનો હેતુ ખાસ કરીને ન્યાયિક અધિકારીઓની સુરક્ષા માટે અને જરૂરી છે કે ગૌણ ન્યાયતંત્રની નિર્ભરતામાં છે. એ બાબત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે તે સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ હતું કે રાજ્યપાલ ન્યાયિક અધિકારીઓના કિસ્સામાં જાહેર સેવા આયોગની સલાહ લઈ શકતા નથી અને તેની સલાહ સ્વીકારીને તે મુજબ કાર્ય કરી શકતા નથી. રાજ્યપાલ અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય વચ્ચે કોઈ બહારની સંસ્થા માટે કોઈ જગ્યા નહોતી. તેથી ઉપરોક્ત નિર્ણયોથી ગૌણ ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાના બંધારણીય ચાર્ટર તરીકે અનુચ્છેદ ૨૩૫ના સર્વોચ્ચ હેતુને હિંમતભેર રાહત મળે છે, જેનું આવી નિયંત્રણ બાબતોમાં એટલું વ્યાપક અર્થઘટન કરવામાં આવે છે કે સંપૂર્ણ નિયંત્રણ ફક્ત ઉચ્ચ અદાલતમાં જ નિહિત હશે અને રાજ્યપાલ અથવા

જાહેર સેવા આયોગને પણ કોઈ બહારની સંસ્થા માટે તેમના અભિપ્રાય માટે કોઈ જગ્યા નહીં હોય અને તે હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને ગૌણ અદાલતો અને ન્યાયિક સેવામાંની વ્યક્તિઓને સેવાઓના સામાન્ય પ્રકરણ ૧૪માંથી બહાર કાઢવામાં આવી છે અને ખાસ કરીને પ્રકરણ ૫ (બી) પ્રસ્તાવના શીર્ષકમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલય પછી તરત જ પ્રકરણ ૫ માં મૂકવામાં આવી છે. અનુચ્છેદ ૨૩૫ ની જોગવાઈ અને સાચું નિર્માણ.

૧૦. પ્રકરણ ૫ ની આ લાભદાયી જોગવાઈઓના અર્થને ગૂંચ કાઢતી પ્રસ્તાવના અથવા શીર્ષક પણ છટાદાર છે કારણ કે તેમાં ગૌણ અદાલતોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને અનુચ્છેદ ૨૩૫ માટેનું શીર્ષક પણ ગૌણ અદાલતો પર નિયંત્રણ છે. અનુચ્છેદ ૨૩૫નો સંપૂર્ણ અભ્યાસ એ વાત પર ભાર મૂકે છે કે આ જોગવાઈ જિલ્લા અદાલતો અને તેને આધીન અદાલતો પર વ્યાપક નિયંત્રણ ધરાવે છે. અને આ નિયંત્રણની પહોળાઈને સર્વસમાવેશક કલમ દ્વારા માપવામાં આવે છે જેમાં બઢતી અને રજા આપવાના માત્ર ત્રણ ચોક્કસ વિષયોની ગણતરી કરવામાં આવતી નથી, પરંતુ ન્યાયિક અધિકારીઓના સમગ્ર વર્ગનો ચોક્કસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે, એટલે કે ગૌણ ન્યાયિક સેવાની વ્યક્તિઓ અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચું હોદ્દો ધરાવતી વ્યક્તિઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે, જેથી આ સમાવેશની પહોળાઈ અંગે તમામ શંકાઓનું આખરે સમાધાન થઈ શકે. અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) ન્યાયિક સેવાને એવી સેવા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જેમાં અનુચ્છેદ ૨૩૬ (એ) માં વ્યાપકપણે વ્યાખ્યાયિત જિલ્લા ન્યાયાધીશનું પદ અને

જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદથી નીચલા અન્ય નાગરિક ન્યાયિક હોદ્દાઓ ભરવાનો હેતુ ધરાવતી વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. એટલે તા.ન્યાયિક અધિકારીનો વ્યાપક સમાવેશ શરૂઆતમાં માત્ર ગૌણ નાગરિક ન્યાયતંત્ર માટે મર્યાદિત કામગીરી ધરાવતો હતો કારણ કે ન્યાયતંત્રને કારોબારીથી સંપૂર્ણ રીતે અલગ કરવાના નિર્દેશક આદેશનો અમલ ધીમે ધીમે જ થઈ શક્યો હતો અને તેથી જ અનુચ્છેદ ૨૩૭ની શરતોમાં જોગવાઈ છે કે આ પ્રકરણ ૫ ની જોગવાઈઓ રાજ્યના કોઈપણ વર્ગ અથવા મેજિસ્ટ્રેટના વર્ગોના સંબંધમાં રાજ્યપાલ દ્વારા જાહેર સૂચના દ્વારા લાગુ કરી શકાય છે કારણ કે તે ન્યાયિક સેવાની વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે. આપણા રાજ્યમાં આવી સૂચનાઓ બહાર પાડવામાં આવી છે. જેથી મેજિસ્ટ્રેટને પણ બાકાત રાખવામાં ન આવે. ન્યાયિક અધિકારીઓના પણ આ વ્યાપક સમાવેશ પર ભાર મૂકવા માટે અનુચ્છેદ ૨૩૫નો છેલ્લો ભાગ એટલો ઘડવામાં આવ્યો હતો કે આવા વિસ્તરણ પર મેજિસ્ટ્રેટના વર્ગનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવશે. માળખાંના કોઈ વૈધાનિક સિદ્ધાંત પર, તેથી આ કલમને શરૂઆતના ભાગને ફરીથી લખીને ફરીથી લખવી જોઈએ, જાણે કે તે માત્ર:રાજ્યની ન્યાયિક સેવા સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિઓ પર નિયંત્રણ અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના પદ કરતાં નીચું પદ ધરાવતી વ્યક્તિઓ પર નિયંત્રણ (આવી વ્યક્તિઓની નિયુક્તિ અને બઢતી અને રજા આપવા સહિત) કારણ કે તે અનુચ્છેદ ૨૩૫ની સંપૂર્ણ પ્રારંભિક કલમને અલગ પાડશે, જેનો અર્થ પ્રકરણની પ્રસ્તાવના અને આ કલમના શીર્ષક બંનેમાં તેના સાચા અર્થને ગૂંચ કાઢવા માટે અને ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ની અગાઉની કલમ ૨૫૪ થી ૨૫૬ સુધી

ભાષામાં ઇરાદાપૂર્વક ફેરફાર કરીને ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. અને અદાલતો તેને ગૌણ બનાવે છે કે જે માત્ર વધારાની રકમ છે અથવા અનિવાર્ય કારણો સિવાય તેના નોંધપાત્ર ભાગને બિનજરૂરી તરીકે રજૂ કરે છે. વિપુલતા એ કોઈ દોષ નથી કે જેને ક્યારેય આપણા સ્થાપક પિતાઓને આભારી ગણી શકાય અને તેમ છતાં જો આપણે આ અનુચ્છેદ ૨૩૫ ને માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત ન્યાયિક સેવા સાથે જોડાયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓ પર નિયંત્રણ સુધી મર્યાદિત રાખીશું તો આ પરિણામ પ્રાપ્ત થશે. કલમ ૨૫૪ થી ૨૫૬ માં અગાઉની જોગવાઈઓનો બંધારણીય ઇતિહાસ પણ, જેમાં માત્ર ગૌણ નાગરિક ન્યાયતંત્રના સભ્યોને જ નિયંત્રણ પોસ્ટિંગ પ્રમોશનના ત્રણ વિષયોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર ગૌણ નાગરિક ન્યાયતંત્રના સભ્યોને જ છોડી દેવામાં આવ્યા હતા, તે મુદ્દાને કિલન્ય કરશે કે અંતિમ મુસદ્દામાં સ્થાપક ફાઇર્સ દ્વારા અનુચ્છેદ ૨૩૫ ના પ્રારંભિક ભાગની ભાષામાં ફેરફાર એ શંકાને કોઈ અવકાશ ન છોડવા માટે ઇરાદાપૂર્વક કરવામાં આવ્યો હતો કે નિયંત્રણ માત્ર તેની સમગ્ર જીવંતંત્રના વ્યાપક અર્થમાં જ નહીં, પરંતુ અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પણ હતા અને તે પણ વ્યાપક અર્થમાં આ પછીથી સમાવિષ્ટ ત્રણ ગણના કરાયેલા વિષયો સુધી મર્યાદિત ન હતા. ભાગ.તેથી ન્યાયપાલિકાની અવલંબનને સુરક્ષિત કરવાના બંધારણીય આદેશ અને કાર્યપાલિકાથી ન્યાયતંત્રને સંપૂર્ણ રીતે અલગ કરવાની કલમ ૫૦માં પરિકલ્પિત વૃદ્ધિની દિશાને ધ્યાનમાં રાખીને સાદા વ્યાકરણની રચના પર, જો વહીવટી કર્મચારીઓ સહિત સમગ્ર ગૌણ અદાલતો પર શિસ્ત નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી, જેને

હંમેશા બાગચીના કેસમાં દર્શાવ્યા મુજબ ઐતિહાસિક રીતે મર્યાદિત વહીવટી દેખરેખ અથવા જિલ્લા અદાલતો અને તેની ગૌણ અદાલતો પર નિયંત્રણમાં પણ વારસાગત માનવામાં આવતું હતું, તો અન્ય અર્થઘટન ગૌણ અદાલતોની સુમેળપૂર્ણ કાર્યક્ષમ અને અસરકારક કામગીરી માટે સંપૂર્ણપણે વિનાશક હશે, જો ઉચ્ચ અદાલતને નિયંત્રણની સત્તાઓથી વંચિત કરવામાં આવશે. ન્યાયિક અધિકારીઓ સિવાય જિલ્લા અદાલત અને ગૌણ અદાલતોના અન્ય વહીવટી અધિકારીઓ અને મંત્રી સ્ટાફ પર અદાલતો એવી સંસ્થાઓ અથવા સંસ્થાઓ છે જ્યાં તમામ અંગો સમગ્ર અદાલતને પૂર્ણ કરે છે અને જ્યારે અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં નિયંત્રણની બંધારણીય જોગવાઈ અદાલતો અને ન્યાયિક સેવા સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિઓ બંનેને આવરી લેવા માટે એટલી વ્યાપક હોય છે, ત્યારે અદાલતના અન્ય તમામ અંગો એટલે કે તેની સ્થાપનાના વહીવટી અધિકારીઓ અને મંત્રી સ્ટાફને નિયંત્રણના અવકાશમાંથી બાકાત રાખવાનું કોઈ કારણ રહેશે નહીં. ચોક્કસપણે મર્યાદા અંતિમ ભાગને કારણે આવી શકે છે કારણ કે સંબંધિત વ્યક્તિઓ પાસે સેવાની શરતોને નિયંત્રિત કરતા કાયદા હેઠળ અપીલના અધિકારની બાંધધરી હોય છે અને કારણ કે ઉચ્ચ અદાલતે પણ તેમની સાથે આવા કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત સેવાની શરતો અનુસાર સિવાય અન્યથા વ્યવહાર કરવો જરૂરી છે. તેથી જો અનુચ્છેદ ૨૩૬ (એ) માં વ્યાખ્યાયિત જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા આ પદાધિકારીઓ અને મંત્રી કર્મચારીઓની નિમણૂક કરવામાં આવી હોય તો શિસ્ત અધિકારી જે તપાસ શરૂ કરશે તે જિલ્લા ન્યાયાધીશ હશે અને નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર મૂળ સ્વરૂપનું નહીં પરંતુ સંબંધિત આચાર અને

શિસ્ત નિયમો અનુસાર અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ અથવા સમીક્ષા અધિકારક્ષેત્રનું હશે અથવા જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત સત્તાધિકારીની નિમણૂક કરી રહી હોય ત્યારે આવા નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર પણ મૂળ શિસ્ત અધિકારક્ષેત્ર હોઈ શકે છે જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતે પોતે તપાસ શરૂ કરવી પડશે.તે વર્તમાન પ્રશ્નને ઉકેલવા માટેના મુદ્દા ઉપરાંત હશે કે શું આ વ્યાપક અનુચ્છેદ ૨૩૫ જે તેના નિયંત્રણના દાયરામાં જિલ્લા અદાલતો અને અદાલતો તેમજ આ અદાલતનું સંચાલન કરતી ન્યાયિક સેવાની વ્યક્તિઓ બંનેને આવરી લે છે તે માત્ર પછીની શ્રેણી સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ.આવા માળખાંને અપનાવવા માટે સંદર્ભમાં અનિવાર્ય કંઈપણ સૂચવવામાં આવ્યું નથી જે આ વ્યાપક કલમના સમગ્ર હેતુને અને આ હિતકારી નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર દ્વારા સુરક્ષિત કરવાના હેતુને નિષ્ફળ બનાવશે.

(સી) અન્ય જોગવાઈઓ અને પ્રકાશ કે જે તેમની પાસેથી અને સમગ્ર સંદર્ભ અને સેટિંગમાંથી મેળવી શકાય છે.

૧૧. આ સંદર્ભમાં અનુચ્છેદ ૨૩૫માં આ વ્યાપક બંધારણીય નિયંત્રણના પગલાને મર્યાદિત માળખું આપવા માટે કંઈ પણ અનિવાર્ય દર્શાવવામાં આવ્યું નથી, જેથી તે માત્ર ન્યાયિક અધિકારીઓ એટલે કે ન્યાયિક સેવાના સભ્યો સુધી મર્યાદિત રહે.એ વાત સાચી છે કે આ પ્રકરણની અન્ય અનુચ્છેદ ૨૩૩ થી ૨૩૭ જે નિમણૂકો સાથે સંબંધિત છે તે એટલી મર્યાદિત છે અને અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં અર્થઘટનની કલમ આવી ન્યાયિક સેવાને પણ જાહેર સૂચના પછી મેજિસ્ટ્રેટ

વર્ગ સુધી તેના વધુ વિસ્તરણ સાથે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જેથી તે વર્ગ મેજિસ્ટ્રેટ પણ કલમ ૫૦ ના ઉત્ક્રાંતિ આદેશ મુજબ સિવિલ ન્યાયિક સેવા સાથે સંપૂર્ણપણે આત્મસાત થઈ જાય.જો કે તે આ મર્યાદાને સમગ્ર અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં રજૂ કરવા માટે મજબૂર કરતું નથી, જે તેના પોતાના શબ્દો પર અદાલતો તેમજ ન્યાયિક સેવાની વ્યક્તિઓ બંનેનો મર્યાદિત અથવા વિસ્તૃત અર્થમાં સંપૂર્ણપણે વ્યાપક સંદર્ભ ધરાવે છે, જે અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવા પર આધારિત છે.ફક્ત ન્યાયિક સેવાના સભ્યોને જ તેમના સંદર્ભમાં અપીલ કરતી આ અનુચ્છેદ ૨૩૫ના અન્ય કલમોના સંદર્ભમાં આ અનુચ્છેદ ૨૩૫ના સ્પષ્ટ શબ્દોને સંકુચિત કરવા એ માળખાંના તમામ સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ છે અને અનુચ્છેદ ૨૩૫ને તેના ભૂતકાળના ઇતિહાસને ભૂલીને ફરીથી લખવા સમાન છે અને શા માટે સ્થાપક ફાધર્સ દ્વારા ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ હેઠળની હાલની પેટર્નમાંથી સંબંધિત કલમ ૨૫૪, ૨૫૫ અને ૨૫૬માં વાક્યાંશશાસ્ત્રમાં આ ફેરફાર અપનાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં માત્ર ન્યાયિક સેવાના સભ્યોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને બઢતી અને રજા પોસ્ટ કરવાની માત્ર ત્રણ બાબતોની ગણતરી કરવામાં આવી હતી.બાગચીના કેસોમાં સમજાવ્યા મુજબ, અંતિમ મુસદ્દામાં જિલ્લા અદાલતો અને તેને ગૌણ અદાલતો પર આ વ્યાપક અભિવ્યક્તિ નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવાની સલાહ આપીને વધુ વિસ્તરણ કરીને આ દિશામાં પ્રવર્તમાન નિર્ધારિત વલણને ઉલટાવવા માટે, આ જોગવાઈઓને સેવા પ્રકરણ ૧૪ માંથી પ્રકરણ ૫ માં બહાર કાઢીને અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય પછી તરત જ પ્રકરણ ૫ માં મૂકીને.

૧૨. ઉચ્ચ ન્યાયાલયને લગતી પ્રકરણ પની કેટલીક જોગવાઈઓ પર પણ વિચારણા કરીને આ વાત વધુ સ્પષ્ટ થાય છે. અનુચ્છેદ ૨૨૯ હેઠળ મુખ્ય ન્યાયાધીશને વહીવટી કર્મચારીઓના નિયંત્રણમાં મૂકવામાં આવ્યા છે, જેમાં નિમણૂક અને બરતરફી વગેરેની સત્તા અને નાણાકીય બાબતો સિવાય તેમની સેવાની શરતોની પ્રિસ્ક્રિપ્શનનો સમાવેશ થાય છે. તેથી એવું તારણ કાઢવું ગેરવાજબી રહેશે કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય પોતે અથવા ગૌણ અદાલતોના અન્ય પીઠાસીન અધિકારીઓ દ્વારા મંત્રી સ્ટાફ પર નિયંત્રણની સત્તાઓથી વંચિત રહેશે. કલમ ૨૨૫ હેઠળ હાલનું વહીવટી અથવા અન્યથા ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતું અધિકારક્ષેત્ર જાળવી રાખવામાં આવ્યું છે અને અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ પણ વર્તમાન જરૂર બંધારણીય સુધારા પેકેજમાં ઉપરોક્ત કલમને કાપી નાખવામાં આવ્યા પછી પણ ગૌણ અદાલતો પર વહીવટી અને ન્યાયિક બંને રીતે દેખરેખ રાખવામાં આવે છે, કારણ કે અનુચ્છેદ ૨૨૭ (૨) માં વ્યક્ત શબ્દો વર્યામ સિંઘ વિ. અમરનાથ એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૨૧૫ માં સમજાવેલ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓની વ્યાપકતાને પૂર્વગ્રહ વિના વર્ણવવામાં આવ્યા છે, જ્યારે હવે ભારત સરકાર અધિનિયમની મૂળ અનુચ્છેદ ૨૨૪ (૨) જેવી જ મર્યાદા છે. ૧૯૩૫ને અનુચ્છેદ ૨૨૭ની પેટા-કલમ (૫) દ્વારા ફરીથી રજૂ કરવામાં આવી છે. બારાદાકાંત મિશ્રા વિ. રજિસ્ટર ઓરિસા હાઈ કોર્ટ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૭૧૦ માં પૃષ્ઠો ૭૨૦-૭૨૨ પર સમગ્ર વહીવટી અધિકારક્ષેત્રને સતત

કાયદાને ન્યાયના વહીવટમાં કાર્યોના ભાગ તરીકે ગણવામાં આવે છે.તે રાખવામાં આવે છે:

અદાલતના અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશ પોતાની જાતને અદાલતમાં મૂર્તિમંત કહે છે અને જ્યારે ન્યાયના વહીવટના કાર્યમાં રોકાયેલા હોય ત્યારે તેમને કારકુન અને મંત્રી અધિકારીઓના પૂરક દ્વારા મદદ કરવામાં આવે છે, જેમની ફરજ રેકૉર્ડ્સનું રક્ષણ અને જાળવણી કરવાની હોય છે. તેઓ જે કાર્યોમાં રોકાયેલા છે તે પ્રિસાઈડિંગ જજ દ્વારા ન્યાયના વહીવટની સહાય માટેના કાર્યો છે. કારકુન અને મંત્રી અધિકારીઓની નિમણૂકની સત્તામાં તેમના પર પીઠાસીન ન્યાયાધીશ દ્વારા વહીવટી નિયંત્રણનો સમાવેશ થાય છે અને જો કે આવા નિયંત્રણને ન્યાયની બેઠક પર બેઠેલા ન્યાયાધીશની ફરજોથી અલગ પાડવા માટે વહીવટી તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે, આવા નિયંત્રણનો ઉપયોગ ન્યાયાધીશ દ્વારા ન્યાયિક વહીવટ દરમિયાન ન્યાયાધીશ તરીકે કરવામાં આવે છે.ન્યાયિક વહીવટ એ ન્યાયાધીશનું સંકલિત કાર્ય છે અને જ્યાં સુધી ન્યાયિક વહીવટમાં પ્રામાણિકતાના ઉચ્ચ ધોરણોની જાળવણીની વાત છે ત્યાં સુધી તે કોઈપણ વિરોધનને સહન કરી શકશે નહીં.અદાલતની સંપૂર્ણ રચના ન્યાયના વહીવટના હેતુ માટે હોય છે અને ન્યાયાધીશ તેના સહાયકો પર જે નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરે છે તે પણ ન્યાયના વહીવટની શુદ્ધતા જાળવવાનો હેતુ ધરાવે છે.આ અવલોકનો દેશની તમામ ન્યાય અદાલતોને લાગુ પડે છે, પછી ભલે તે ન્યાયની ઉચ્ચ અથવા નીચલી અદાલતો તરીકે ગણવામાં આવે.

ફરી પૃષ્ઠ ૭૨૧ પર આગળ વધો:

જે દેશમાં અદાલતોની પદાનુક્રમ એક બીજાથી ઉપર હોય છે, ત્યાં સામાન્ય રીતે એવું જોવા મળે છે કે જે ઉપર છે તેને તેની નીચેની અદાલત પર શિસ્ત નિયંત્રણ સોંપવામાં આવ્યું છે. નીચલી અદાલત તેના ન્યાયિક વહીવટમાં યોગ્ય રીતે કાર્ય કરે છે તેની ખાતરી કરવા માટે આવા નિયંત્રણની રચના કરવામાં આવી છે. ન્યાયાધીશના કાર્યોની કવાયતમાં રોકાયેલા હોય ત્યારે ન્યાયાધીશ દુષ્કૃત્યો દ્વારા ન્યાયિક વહીવટને ગેરમાર્ગે દોરી શકે છે. તેથી સર્વોચ્ચ અદાલત માટે ન્યાયાધીશ તરીકે ગૌણ ન્યાયાધીશની વર્તણૂક અને વર્તન અંગે જાગૃત રહેવું એટલું જ મહત્વપૂર્ણ છે જેટલું તે કાયદાનું સંચાલન કરવા માટે છે કારણ કે ન્યાયના વહીવટ માટે બંને કાર્યો આવશ્યક છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશ કે જેમાં આ શિસ્ત નિયંત્રણ નિહિત છે તે આવી બાબતોમાં ન્યાયાધીશ જેટલું કાર્ય કરે છે, જ્યારે તે તેની સામેના કેસોની સુનાવણી કરે છે અને તેનો નિકાલ કરે છે. પ્રક્રિયાઓ અલગ હોઈ શકે છે. જ્યાં સંકોચ થાય છે તે સ્થળ અલગ હોઈ શકે છે. પરંતુ બંને કિસ્સાઓમાં ન્યાયિક વહીવટના યોગ્ય સમયે સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. તે ઉચ્ચ અદાલતો ગૌણ અદાલતોને શિસ્ત આપવાની અવગણના કરે છે તેઓ ન્યાયિક વહીવટના આવશ્યક કાય માં નિષ્ફળ જશે અને ન્યાયના સમગ્ર વહીવટને તિરસ્કાર અને બદનામીમાં લાવશે.

ત્યારબાદ વિવિધ ઉચ્ચ અદાલતોના લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૮ અને ઉચ્ચ અદાલતો અધિનિયમ ૧૮૬૧ની કલમ ૯ અને ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ની કલમ ૧૦૬ની જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે:

.....ઉચ્ચ ન્યાયાલયના અનેક અધિકારક્ષેત્રો અને તેમની તમામ સત્તાઓ અને સત્તાઓ ન્યાયના વહીવટના સંબંધમાં છે, જેમાં

ન્યાયાલયના કારકુન અને અન્ય મંત્રી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તાઓનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ની કલમ ૨૨૩ હાલની ઉચ્ચ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રો અને અદાલતમાં ન્યાયના વહીવટના સંબંધમાં તેના ન્યાયાધીશોની સંબંધિત સત્તાઓને જાળવી રાખે છે.તે અધિનિયમની અનુચ્છેદ ૨૨૪ જાહેર કરે છે કે હાલમાં ભારતની તમામ અદાલતો પર ઉચ્ચ ન્યાયાલયની દેખરેખ તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને આધિન રહેશે અને આ દેખરેખ હવે ગૌણ અદાલતોના વહીવટી અને ન્યાયિક કાર્યો બંને સુધી વિસ્તરે છે.જ્યારે આપણે આપણા બંધારણ પર આવીએ છીએ ત્યારે આપણે જોઈએ છીએ કે કલમ ૨૨૫ અને ૨૨૭ ન્યાયના વહીવટના સંબંધમાં આ સત્તાઓને જાળવી રાખે છે અને અમુક હદ સુધી વિસ્તરે છે.અનુચ્છેદ ૨૩૫ ઉચ્ચ અદાલતને જિલ્લા અદાલતો અને તેના ગૌણ અદાલતો પર નિયંત્રણ આપે છે.પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ નૃપેન્દ્ર નાથ તે એક કાર્ય છે જે આપણે પહેલેથી જ જોયું છે તે નિઃશંકપણે ન્યાયના વહીવટ સાથે જોડાયેલું છે. તેમના ન્યાયિક વહીવટમાં ગૌણ ન્યાયતંત્રના દુષ્કૃત્યો પર શિસ્ત નિયંત્રણ એ એક કાર્ય છે જેનો ઉપયોગ ઉચ્ચ અદાલતે ન્યાયના વહીવટના હિતમાં કરવો જોઈએ.તે એક એવું કાર્ય છે જે ન્યાયના વહીવટ માટે તેને મળેલા વ્યાપક અર્થમાં આવશ્યક છે અને તેથી જ્યારે ઉચ્ચ ન્યાયાલય શિસ્તની ક્ષમતામાં કાર્ય કરે છે ત્યારે તે માત્ર ન્યાયના વહીવટને આગળ વધારવા માટે જ કરે છે.

આ રીતે આપણે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચીએ છીએ કે રાજ્યમાં સર્વોચ્ચથી નીચલા સ્તર સુધીની અદાલતોને તેમના બંધારણ દ્વારા ન્યાયના વહીવટ સાથે સીધા જોડાયેલા કાર્યો સોંપવામાં આવે છે અને તે તમામ લોકોની અપેક્ષા અને વિશ્વાસ છે કે જેઓ તેમાં વ્યવસાય ધરાવે છે અથવા હોવાની સંભાવના છે કે અદાલતો ભય અથવા પક્ષપાત અથવા દુર્ભાવના વિના ઉચ્ચ સ્તરની પ્રામાણિકતા પર તેમના તમામ કાર્યો કરે છે.

આ વ્યાપક અવતરણ હિંમતભેર રાહત આપે છે કે ઉચ્ચ અદાલતોના ન્યાયાધીશો દ્વારા નીચલી અદાલતના કર્મચારીઓ તેમજ અન્ય પદાધિકારીઓ અને મંત્રી સ્ટાફ પર તેમના શિસ્તબદ્ધ વહીવટી નિયંત્રણનો ઉપયોગ કરવાનો આ સંદર્ભ કેટલો અનિવાર્ય છે જેથી આ આવશ્યક કાર્યમાં કોઈપણ અવગણના ન્યાયના સમગ્ર ન્યાયિક વહીવટીતંત્રને તિરસ્કાર અને બદનામીમાં લાવી શકે.કારકુન અને મંત્રી સ્ટાફ પરનો આ પ્રકારનો અધિકારક્ષેત્ર હંમેશા શરૂઆતથી જ ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત હતો અને કલમ ૨૨૫ અને ૨૨૭ એ તે અધિકારક્ષેત્રને જાળવી રાખ્યું હોવાનું માનવામાં આવતું હતું અને અમુક હદ સુધી તે જ વિસ્તારવામાં આવ્યું હતું કારણ કે ન્યાયાધીશોની વર્તણૂક અને શિસ્ત પર પણ આ નિયંત્રણ લેવા માટે અનુચ્છેદ ૨૩૫ રાખવામાં આવી હતી.તેથી જો આ અનિવાર્ય સંદર્ભમાં વહીવટી નિયંત્રણ દ્વારા તમામ અદાલતો પર દેખરેખ રાખવાની સત્તા એટલી વ્યાપક છે કે તે અદાલતો અને અન્ય વહીવટી અધિકારીઓ અથવા મંત્રી સ્ટાફ, જે તમામ વિવિધ અંગો છે, બંનેને અદાલતો

તરીકે ઓળખાતી સમગ્ર સંસ્થાને સમાન રીતે પૂર્ણ કરવા માટે લે છે, તો અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં આ નિયંત્રણ ન્યાયાધીશો તેમજ સમગ્ર અદાલતો બંને સુધી વિસ્તરવું જોઈએ જ્યારે અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં પ્રારંભિક શબ્દો દ્વારા અંતિમ મુસદ્દા સમયે સમાન ભાષાનો ઉપયોગ કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

૧૩. તેથી આ તમામ વૈધાનિક સંસાધનો એક અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે કારણ કે કાયદાકીય હેતુ સ્પષ્ટ રીતે અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં કોર્ટ શબ્દનો ઉપયોગ કરીને માત્ર તે ન્યાયિક અધિકારીઓને જ નહીં કે જે પછીના ભાગમાં ખાસ કરીને ન્યાયિક સેવાના સભ્યો એટલે કે અન્ય વહીવટી અધિકારીઓ અથવા અદાલતના મત્રી સ્ટાફને પણ આવરી લે છે.

૧૪. માળખાંના મજબૂત સિદ્ધાંતો પર અથવા સૈદ્ધાંતિક રીતે આપણને જે અપીલ કરે છે તે અનુચ્છેદ ૨૩૫ માં કોર્ટ શબ્દનો અર્થ આપવામાં આવે તે અંગેના નિર્ણયો દ્વારા પણ બહાર આવે છે. બાગચીના કેસમાં જ્યારે પ્રશ્ન વિપરીત સંદર્ભમાં ઊભો થયો ત્યારે જિલ્લા ન્યાયાધીશો દલીલ કરી હતી કે અદાલતો પર નિયંત્રણ હોવાથી તેનો ઉપયોગ ન્યાયાધીશો પર કરી શકાતો નથી, ત્યારે સ્પષ્ટ જવાબ હતો:કોર્ટનો ઉપયોગ માત્ર યોગ્ય કોર્ટને જ નહીં પણ અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશને પણ દર્શાવવા માટે કરવામાં આવે છે.અનુચ્છેદ ૨૩૫નો છેલ્લો ભાગ એ વ્યક્તિની વાત કરે છે જે હોદ્દો ધરાવે છે.એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે બેગચીના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ કલકત્તામાં કલકત્તા હાઈકોર્ટના મૂળ

પૂર્ણ ખંડપીઠે તે નિર્ણયમાં મોહમ્મદ ગૌસ વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય ૧૯૫૯ એ.પી. ૪૯૨ ના અગાઉના નિર્ણયને પહેલેથી જ મંજૂરી આપી દીધી હતી, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૨૩૭ અને ૨૩૫ માં આવતા કોર્ટ શબ્દનો અર્થઘટન માત્ર તે અદાલતની અધ્યક્ષતા કરતી વ્યક્તિ જ નહીં પરંતુ તે અદાલતના તમામ અધિકારીઓ અને તેનાથી સંબંધિત કોઈપણ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.તેથી જ્યારે સુપ્રીમ કોર્ટે અનુચ્છેદ ૨૩૫ના પછીના ભાગનું આ અર્થઘટન એ આધાર પર કર્યું કે પીઠાસીન ન્યાયાધીશોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેને કોર્ટ શબ્દના સ્થાયી અર્થઘટન તરીકે ગણવો જોઈએ કારણ કે તેનો ઉપયોગ માત્ર પીઠાસીન ન્યાયાધીશ સુધી મર્યાદિત રાખીને નહીં પરંતુ અન્ય કાર્યો અને મંત્રી સ્ટાફનો પણ સમાવેશ કરીને વ્યાપક અર્થમાં કરવામાં આવે છે.પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટની પૂર્ણ ખંડપીઠે પણ અમાર સિંહ વિરુદ્ધ મુખ્ય ન્યાયાધીશ, પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ પંજાબ અને હરિયાણા ૨૧૫માં પાન ૨૨૦ પર આ મત વ્યક્ત કર્યો છે કે હાઈકોર્ટમાં નિહિત નિયંત્રણ સ્પષ્ટપણે પ્રિસાઈડિંગ અધિકારીઓ અને જિલ્લા અદાલતો અને તેને ગોણા અદાલતો સાથે જોડાયેલા પદાધિકારીઓ અને મંત્રી સ્ટાફ સુધી પણ વિસ્તરે છે.પૂર્ણ ખંડપીઠે એક સુવિચારિત ચુકાદામાં, જેની સાથે અમે સંપૂર્ણ સંમત છીએ, આવા કારકુની કર્મચારીઓના સંદર્ભમાં એવી દલીલને નકારી કાઢી હતી કે અનુચ્છેદ ૨૩૫ માત્ર રાજ્યની ગોણા ન્યાયિક સેવાના સભ્યો સુધી મર્યાદિત અથવા મર્યાદિત ન હતી કારણ કે અન્ય કોઈ પણ ટ્રસ્ટિકોણ અતિરેક અને વધારાના દોષ તરફ દોરી જશે અને અનુચ્છેદ ૨૩૫ના કાયદાના

સંપૂર્ણ હેતુને નિષ્ફળ બનાવશે.તેથી સિદ્ધાંત અને સત્તા બંને પર આપણે બીજા પ્રશ્નનો જવાબ એમ કહીને આપવો જોઈએ કે બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતોમાં નિહિત નિયંત્રણનો ઉપયોગ માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત રાજ્યની ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર જ નહીં, પરંતુ ગૌણ અદાલતોની સ્થાપના પર મંત્રી અધિકારીઓ અને સેવકો પણ આખરે આવા નિયંત્રણને આધિન છે.

૧૫. હવે પ્રથમ પ્રશ્ન તરફ વળવું એ જવાબ સ્પષ્ટ છે કારણ કે તે સ્ટેટ ઓફ આસામ વિ. એસ.એન. સેન, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૨ એસ.સી. ૧૦૨૮ માં પાનું ૧૦૩૦, પર સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યો છે, જેમ કે અગાઉ નિર્દેશ કર્યો હતો કે શરૂઆતના ભાગમાં અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાની આ વ્યાપક મર્યાદાને ઉપરોક્ત કલમના અંતિમ ભાગ દ્વારા પણ ઘટાડવામાં આવી ન હતી, સિવાય કે તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી હદ અને જો કલમ ૩૦૯ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા કેટલાક નિયમો નિયંત્રણની શક્તિને અવરોધે તો પણ આવા નિયમને અધિકારથી બહાર રાખવામાં આવ્યો હતો.તેથી આવા નિયમોને અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ વ્યાપક બંધારણીય નિયંત્રણમાં અવરોધરૂપ ન બનાવવા માટે તેમને સત્તાની અંદર બનાવવા માટે દરેક પ્રયાસ કરવો પડશે, જેમાં એવું માનવામાં આવશે કે ગુનેગાર સાથે વ્યવહાર કરવા માટેની પ્રક્રિયા અને તેના અપીલના અધિકારને નિર્ધારિત કરતા આવા નિયમો ઉચ્ચ અદાલત સિવાય અન્ય કોઈ સત્તા આપી શકશે નહીં.આ ક્ષેત્રના ત્રણ સક્ષમ સત્તામંડળોમાંથી નક્કી થયેલી

કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર, જ્યાં સુધી અનુશાસનાત્મક બાબતો અથવા અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ આવતી નિયંત્રણ બાબતોની વાત છે, જ્યાં સુધી ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અધિકારક્ષેત્ર અનન્ય છે, ત્યાં સુધી ન તો રાજ્ય કે ન તો જાહેર સેવા આયોગને કોઈ અધિકારક્ષેત્ર હશે.સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર, આવી નિયંત્રણ બાબતોમાં અપીલ કોની પાસે રહેશે તે અંગે નિયમો મૌન હોય અથવા નિયમ ૨૨ મુજબ આવી અપીલ અથવા સમીક્ષા માટે નિયમ કોઈ અન્ય બહારની સત્તા પ્રદાન કરે અથવા નિયમ ૨૮ હેઠળ સરકારનો નિર્ણય અંતિમ બનાવે તો પણ આવી કોઈ બહારની સત્તા કોઈ અવાજ ઉઠાવી શકતી નથી.આવી ચૂક ભરવી પડશે અથવા નિયમોની ભાષામાં યોગ્ય ફેરફાર કરવો પડશે જેથી નિયમને આ અનુચ્છેદ ૨૩૫ સાથે સુસંગત રીતે વાંચીને આ સત્તા માત્ર ઉચ્ચ અદાલતને સોંપવામાં આવે. તેથી જિલ્લા ન્યાયાધીશ પર જે અધિકારીને અપીલ કરવામાં આવે છે તે સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર કલમ ૨૨૫, ૨૨૭ અને ૨૩૫ હેઠળ વહીવટી અથવા શિસ્ત નિયંત્રણ બંનેને ધ્યાનમાં રાખીને માત્ર ઉચ્ચ અદાલત જ હશે જે એકલા જ નિયમ ૨૩ હેઠળ આ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકે છે.નિયમ ૨૩ હેઠળ શિસ્તના કેસોમાં આ સમીક્ષા શક્તિનો ઉપયોગ તે સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવે છે કે જેના પર નિયમ ૬ ના કોઈપણ દંડ પર આદેશ સામે અપીલ કરવામાં આવે છે. નિયમ ૧ (સી) હેઠળ તમામ સનદી અધિકારીઓ ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો ૧૯૭૧ દ્વારા સંચાલિત થાય છે. અરજદારો આ નિયમો દ્વારા સંચાલિત થશે.નિયમો ૨ (એફ) હેઠળ વપરાયેલા પરંતુ આ નિયમોમાં વ્યાખ્યાયિત ન હોય તેવા શબ્દો અને

અભિવ્યક્તિનો અર્થ બોમ્બે સિવિલ સર્વિસીસ નિયમો ૧૯૫૯ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા સેવાઓની ભરતી અને વર્ગીકરણને લગતા નિયમોમાં તેમને સોંપવામાં આવ્યો છે. નિયમ ૬ નાના અને મોટા દંડને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. નિયમ ૭ નિયમ ૭ (૧) હેઠળ શિસ્ત અધિકારી સાથે સંબંધિત છે, સરકાર નિયમ ૬ ની વસ્તુઓ (૧) અને (૨) માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નાના દંડ કોઈપણ સરકાર પર લાદશે; જ્યારે નિયમ ૭ (૨) હેઠળ પેટા-નિયમ (૧) ની જોગવાઈઓ પર પૂર્વગ્રહ વિના વિભાગના વડા તેમના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના રાજ્ય સેવા વર્ગ ૧૧ ના કોઈપણ સરકારી કર્મચારી પર નિયમ ૬ ની વસ્તુઓ (૧) અને (૨) માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ નાના દંડ લાદશે. પેટા-નિયમો (૧) અને (૨) ની જોગવાઈઓ પ્રત્યે પૂર્વગ્રહ વિના નિયમ ૭ (૩) હેઠળ. વિભાગોના વડાઓ અને હોદ્દાઓના વડાઓ નિયમ ૬ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ દંડ તેમના હેઠળ સેવા આપતા ગૌણ સેવાઓના કોઈપણ સરકારી કર્મચારી પર લાદશે, જેમના માટે તેમણે નિમણૂક કરવી પડશે. જિલ્લા ન્યાયાધીશ અરજદારોની નિમણૂક કરવાની સત્તા ધરાવતા હોવાથી તેઓ શિસ્ત અધિકારી તરીકે શિસ્તભંગની કાર્યવાહી કરી શકે છે. નિયમ ૮ સરકાર અથવા શિસ્ત અધિકારી દ્વારા અધિકૃત અન્ય કોઈપણ સત્તામંડળને શિસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે વધુ સત્તા આપે છે, જેના પર તે નિયમ ૬ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ દંડ લાદવા માટે સક્ષમ છે. નિયમ ૧૮ હેઠળ અપીલપાત્ર આદેશોની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, જ્યાં સરકારી કર્મચારીના કહેવા પર અપીલ કરવામાં આવે અને પછીના નિયમો નિયમ ૨૧માં સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયામાં આવી અપીલમાં ખંડ (ડી) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં

લાદવામાં આવેલ દંડ આયોગ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી પૂરતો અથવા અપૂરતો હોય, જો તે કિસ્સામાં આવી સલાહ જરૂરી હોય તો અપીલ અધિકારી આદેશો પસાર કરી શકે છે (i) દંડની પુષ્ટિ અથવા વધારો ઘટાડવાનું રદ કરી શકે છે, જો કે (i) અપીલ અધિકારી દંડ ફટકારવા માટે દંડમાં એટલો વધારો નહીં કરે કે જેની સામે અપીલ કરનાર ન તો તે સત્તાધિકારી કે ન તો સત્તાધિકારી અપીલ હેઠળના કેસમાં દંડ લાદવા માટે સક્ષમ છે; (ii) અને દંડ વધારવા માટેનો કોઈ આદેશ ત્યાં સુધી પસાર કરવામાં આવશે નહીં જ્યાં સુધી અપીલકર્તાને એવી કોઈ રજૂઆત કરવાની તક આપવામાં ન આવે કે જે તે આવા વધારેલા દંડ સામે કરવા માંગે.નિયમ ૨૨ સરકારને આ નિયમોમાં સમાવિષ્ટ કંઈપિણ હોવા છતાં સમીક્ષા કરવાની સત્તા આપે છે.આદેશોની સમીક્ષાના વર્તમાન કેસમાં નિયમ ૨૩ એ સામગ્રીની જોગવાઈ છે:

૨૩ શિસ્તના કેસોમાં આદેશોની સમીક્ષા.નિયમ ૬ માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ દંડ લાદવાના આદેશ સામે અપીલ કરવા માટે સત્તાધિકારી તેની પોતાની દરખાસ્ત કરી શકે છે અથવા અન્યથા આ નિયમો હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીનો રેકૉર્ડ બોલાવી શકે છે અને આવા કેસમાં પસાર કરાયેલા કોઈપણ આદેશની સમીક્ષા કરી શકે છે અને આયોગ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી જ્યાં આવી પરામર્શ જરૂરી હોય ત્યાં આવા આદેશો પસાર કરી શકે છે, જાણે કે સરકારી કર્મચારીએ આવા આદેશ સામે અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું હોય.

પરંતુ આવા આદેશની તારીખથી છ મહિનાથી વધુ સમયની મુદત પૂરી થયા પછી આ નિયમ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં.નિયમ ૨૮ નીચે મુજબ શંકાઓને દૂર કરવાની જોગવાઈ કરે છે: -

૨૮ કોઈ પણ હોદ્દાના વડા કોણ છે અથવા કોઈ સત્તા અન્ય કોઈ સત્તાધિકારીને આધીન છે કે તેનાથી ઉપર છે કે કેમ તે અંગે અથવા આ નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓના અર્થઘટન અંગે શંકા ઊભી થાય તો આ બાબત સરકારને મોકલવામાં આવશે, જેનો નિર્ણય તેના પર અંતિમ રહેશે.

આ નિયમો અને ખાસ કરીને નિયમ ૨૩ના સંદર્ભમાં આપણે આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો પડશે કે જ્યારે તે આદેશ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરવામાં આવે ત્યારે નિયમ ૬માં નિર્દિષ્ટ દંડ લાદવાના આદેશ સામે અપીલ કરવાની સત્તા ઉચ્ચ અદાલત પાસે હશે કે કેમ. નિયમ ૨૩ના હેતુઓ માટે સત્તા વિશે નિયમો મૌન હોવાથી વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે નિયમ ૨ (એફ) ને ધ્યાનમાં રાખીને બોમ્બે સિવિલ સર્વિસીસ નિયમો ૧૯૫૯ અને સિવિલ કોર્ટ મેન્યુઅલ હેઠળ સ્થાપના નિયમો તરીકે ઓળખાતા ભરતીના નિયમોના સંદર્ભમાં સમગ્ર ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિને શોધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. હકીકતમાં બોમ્બે સિવિલ કોર્ટ્સ એક્ટ ૧૮૬૯ની કલમ ૯ હેઠળ જિલ્લા ન્યાયાધીશનું જિલ્લાની અંદરની તમામ દીવાની અદાલતો અને તેમની સંસ્થાઓ પર સામાન્ય નિયંત્રણ રહેશે અને જિલ્લા ન્યાયાધીશ પણ ઉચ્ચ અદાલતને એવી તમામ બાબતોનો સંદર્ભ આપશે જે તેમને લાગે છે કે તે અદાલતનો નિયમ તેના પર બનાવવો જોઈએ. કલમ ૧૦ હેઠળ જિલ્લા ન્યાયાધીશ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા તેમને જારી કરાયેલા તમામ રિટ આદેશો અથવા પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરશે અને તેમની સહીવાળી કલમ ૩૮ હેઠળ આવા વળતર અથવા અહેવાલો આપશે જે નીચે મુજબની સામગ્રી પૂરી પાડે છે: દરેક જિલ્લામાં સિવિલ અદાલતોના તમામ મંત્રી અધિકારીઓની નિમણૂક

કરવામાં આવશે અને ઉચ્ચ અદાલત સમયાંતરે નિર્ધારિત કરે તેવા નિયમોને આધિન જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તેમને સસ્પેન્ડ અથવા બરતરફ કરી શકાય છે.પરંતુ દરેક ગૌણ અદાલતના ન્યાયાધીશ સમાન નિયમોને આધિન એવી અદાલતના મંત્રી અધિકારીઓની નિમણૂક કરી શકે છે કે જેમનો પગાર દર મહિને દસ રૂપિયાથી વધુ ન હોય અને આદેશ દ્વારા દંડ દ્વારા આવા અદાલતના કોઈ પણ મંત્રી અધિકારીને સસ્પેન્ડ અથવા બરતરફ કરી શકે છે કે જે તેના કાર્યાલયની ફરજોની કામગીરીમાં કોઈપણ ગેરવર્તણૂક અથવા ઉપેક્ષા માટે દોષિત છે. આવા દરેક આદેશ જિલ્લા ન્યાયાધીશને અપીલ કરવાને આધીન રહેશે:અને તેના ગૌણ ફોજદારી અદાલતોના આદેશોથી સત્ર અદાલતમાં અપીલ કરવા માટે હાલમાં લાગુ પડતા નિયમો આ કલમ હેઠળની તમામ અપીલને લાગુ પડશે.કલમ ૩૯ ઉચ્ચ અદાલતને મંત્રી અધિકારીઓની ફરજો માટે નિયમો નક્કી કરવા સક્ષમ બનાવે છે.તેથી બોમ્બે હાઈકોર્ટ બોમ્બે સિવિલ કોર્ટ એક્ટ ૧૮૬૯ ની કલમ ૯ અને ૩૮ હેઠળ મંત્રી સ્ટાફને લગતા નિયમો ઘડી શકે છે અને આ નિયમો ૧૯૪૦ માં પ્રકાશિત સિવિલ મેન્યુઅલમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૧૫ની કલમ ૧૦૭ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતને હાલમાં તમામ અદાલતો પર દેખરેખ રાખવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી, જે ઉચ્ચ અદાલતના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને આધિન છે અને ઉચ્ચ અદાલત વળતર માગી શકે છે અને સામાન્ય નિયમો બનાવી શકે છે અને જારી કરી શકે છે.તેથી ૧૪મા પ્રકરણમાં સિવિલ મેન્યુઅલ ખંડ-૧ ૧૯૪૦ની આવૃત્તિમાં મથકો સંસ્થાઓ શીર્ષક હેઠળ પ્રથમ નિયમમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે ૧ એપ્રિલ,

૧૯૩૭થી ૧૯૩૫ના અધિનિયમના અમલમાં આવ્યા પછી કલમ ૩૮ને રદ કરવામાં આવી હોવાથી મંત્રી અધિકારીઓની નિમણૂક હવે ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ની કલમ ૨૪૨ દ્વારા સંચાલિત થાય છે, જેનો ઉલ્લેખ કલમ (૩) માં અનુચ્છેદ ૨૨૪ની જગ્યાએ ભૂલથી કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે, જેમાં માત્ર ઉચ્ચ અદાલત સાથે જોડાયેલા કર્મચારીઓની નિમણૂક અને ગૌણ ન્યાયિક સેવાની નિમણૂક માટે કલમ ૨૫૩થી ૨૫૬માં જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હતી અને વહીવટી દેખરેખ અનુચ્છેદ ૨૨૪ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. ખરેખર જૂની કલમ ૧૦૭ ને અનુરૂપ છે. હકીકતમાં બદ્દકાંતા કેસ પછી આ સંસ્થાના નિયમોના આ વિગતવાર ઇતિહાસમાં જવાની ભાગ્યે જ જરૂર પડશે કારણ કે જિલ્લા અદાલત પાસે તે કર્મચારીઓ પર નિયંત્રણ હતું અને રદ કરાયેલી કલમ ૩૮ હેઠળ નિમણૂકની સત્તા પણ હતી, જે હવે બંધારણીય ફેરફારોને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલતના વહીવટી અધીક્ષણ દ્વારા આવી હતી. તેથી ભલે ૧૯૪૦ અથવા ૧૯૬૦ની આવૃત્તિમાં બી. સી. એસ. નિયમો ૧૯૫૯ અથવા સ્થાપના માર્ગદર્શિકા નિયમો એ સત્તાને સ્પષ્ટ સંકેત આપતા ન હોય કે જેમને અપીલ કરવામાં આવશે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે ઉચ્ચ અદાલત વહીવટી અધીક્ષણ ધરાવે છે અને હવે જિલ્લા અદાલતો અને ગૌણ અદાલતો પર બંધારણીય નિયંત્રણ ધરાવે છે, તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે નિયમો શાંત હોય અથવા જ્યારે નિયમોની ભાષામાં ફેરફાર કરવો પડે ત્યારે ઉચ્ચ અદાલત તે સત્તા છે જે તેને બંધારણ હેઠળ વહીવટી અધીક્ષણ અથવા ઉચ્ચ અદાલતના નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર સાથે સુસંગત બનાવે છે. જોકે શ્રી મજમુન્દરે ભારપૂર્વક દલીલ કરી

હતી કે ૧૯૭૧ના નિયમો ન્યાયતંત્રને બિલકુલ લાગુ ન પડી શકે.આ નિયમ ૧ (સી) ની સ્પષ્ટ ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને સ્વીકારી શકાયો ન હતો કે નિયમો રાજ્યની નાગરિક સેવાઓ અને હોદ્દાઓ પર નિયુક્ત તમામ આશ્રયદાતાઓને લાગુ પડશે.માત્ર એટલા માટે કે નિયમ ૬ માં અનુશાસનાત્મક સત્તા તરીકે સરકાર અથવા વિભાગના વડાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને ઉચ્ચ અદાલતમાં આ હિતકારી નિયમોનો ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, જેમાં સરકારી કર્મચારી સાથે કેવી રીતે વ્યવહાર કરવો તે અંગે સેવાની શરતો સૂચવવામાં આવી છે અને તેના અપીલના અધિકારોનો અર્થ એ નથી કે અદાલતોના વહીવટી અને મંત્રી સ્ટાફને બાકાત રાખવામાં આવે.તે ખરેખર નિરાશાની દલીલ હતી જેની વિનંતી કરી શકાતી ન હતી કારણ કે બંધારણ પાયાનું ધોરણ હોવાથી તે હંમેશા પ્રચલિત હોવું જોઈએ અને આ નિયમો ૨૨-૨૮ જેવા બંધારણીય આદેશના નિયમોને અનુરૂપ હોવા જોઈએ.

૧૬. ત્યારબાદ શ્રી મજમુદારે દલીલ કરી હતી કે નિયમ ૮ હેઠળ સરકારને શિસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.તે એક સંપૂર્ણ ખોટી સમજ છે કારણ કે તે સરકાર અથવા અન્ય સત્તાધિકારીની પાસે એક વધારાની સત્તા છે જે સામાન્ય અથવા વિશેષ આદેશ દ્વારા સત્તાધિકારીને સરકારી કર્મચારી સામે શિસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે નિર્દેશ આપે છે જ્યારે શિસ્ત અધિકારી નિયમ ૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહ્યો નથી.આ ઉપરાંત જ્યાં સુધી પ્રક્રિયાગત નિયમોનું પાલન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી અનુશાસનાત્મક નિયંત્રણ

માટેની સત્તા ઉચ્ચ ન્યાયાલયની વહીવટી અધીક્ષણ અથવા નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્રની તેની બંધારણીય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાના માર્ગમાં આવી શકતી નથી. જ્યારે પણ આ નિયમોમાં ક્યાંય પણ સરકાર શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે તેને શિસ્ત નિયંત્રણના સંદર્ભમાં સુધારવો પડશે જેથી બંધારણીય આદેશને અનુરૂપ થઈ શકે કારણ કે માત્ર ઉચ્ચ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર હશે અને જાહેર સેવા આયોગ અથવા સરકાર જેવી અન્ય કોઈ સત્તામંડળનો અદાલતો પર શિસ્ત નિયંત્રણની બાબતમાં કોઈ મત નહીં હોય. અંતે શ્રી મજમુંદરે દલીલ કરી હતી કે નિયમ ૨૩માં આંતરિક પુરાવા છે કારણ કે સમીક્ષા શક્તિનો ઉપયોગ આયોગ સાથે પરામર્શ કરીને કરવો પડે છે અને આદેશને એવી રીતે પસાર કરવો પડે છે કે જાણે સરકારી કર્મચારીએ અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું હોય. જો સરકારી કર્મચારીએ અપીલ કરી હોત તો સરકારી કર્મચારી સામે કોઈ આદેશ પસાર કરી શકાતો નથી. આ દલીલ પણ એટલી જ ખોટી છે કારણ કે સરકારી કર્મચારીઓની અપીલમાં નિયમ ૨૧ પણ કલમ (ડી) માં જોગવાઈમાં આપવામાં આવેલી બે મર્યાદાઓ અનુસાર દંડ વધારવા માટે જોગવાઈ કરે છે. જાહેર સેવા આયોગ ત્યાં આવવાનું છે જ્યાં તેની પરામર્શ જરૂરી છે અને અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ તે પણ ત્યારે નહીં આવે જ્યારે નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું હોય. આવા કિસ્સાઓમાં એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું તે મૂળ નિયંત્રણ અધિકારક્ષેત્ર અથવા અપીલ અથવા સમીક્ષા અધિકારક્ષેત્ર છે જે પ્રશ્નમાં નિયમોની શરતો પર આધારિત હશે. તેથી પ્રથમ પ્રશ્ન પર પણ અમે શ્રી મજમુંદર સાથે સહમત ન થઈ શકીએ કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા મંત્રી સ્ટાફના

સભ્યો પર જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા લાદવામાં આવેલા દંડને વધારવા માટે તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે તેની વહીવટી બાજુએ નિયમ ૨૩ નો ઉપયોગ કરી શકાયો ન હતો.

૧૭. તેથી વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પૂછવામાં આવેલા બે પ્રશ્નોના જવાબ આપીને આ સંદર્ભનો નિકાલ કરવો આવશ્યક છે:

- (૧) ગુજરાત સનદી સેવાઓ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો ૧૯૭૧ના નિયમ ૨૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને નીચલી અદાલતના મંત્રી સ્ટાફના સભ્ય પર જિલ્લા ન્યાયાધીશે લાદેલા દંડને વધારવાનો અધિકારક્ષેત્ર તેની વહીવટી બાજુએ ઉચ્ચ અદાલત પાસે હતો.
- (૨) બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૩૫ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં નિહિત નિયંત્રણનો ઉપયોગ માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૬ (બી) માં વ્યાખ્યાયિત રાજ્યની ન્યાયિક સેવાના સભ્યો પર જ નહીં પરંતુ ગૌણ અદાલતોની સ્થાપના પર મંત્રી અધિકારીઓ અને સેવકો પર પણ છેવટે આવા નિયંત્રણને આધિન છે.

તદનુસાર રેફરન્સનો નિકાલ કેસના સંજોગોમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના કરવામાં આવે છે અને આ બાબત હવે ઉપરોક્ત જવાબોની દૃષ્ટિએ નિકાલ માટે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષ જશે.

૧૮. શ્રી મજમુંદરે અનુચ્છેદ ૧૩૨ અને ૧૩૩ હેઠળ પ્રમાણપત્ર માંગ્યું આ પ્રશ્નમાં ગયા વિના કે શું આ ચોક્કસ બાબતમાં આ અંતિમ ચુકાદો છે કે કેમ અમે અમારા દ્વારા આધાર રાખેલા વિવિધ નિર્ણયો અનુસાર માત્ર અનુચ્છેદ ૨૩૫ અને ૨૩૬ ના સ્થાયી અર્થઘટનનું પાલન કર્યું છે અને તેથી અમને આ બાબતમાં સામેલ કોઈપણ સામાન્ય મહત્વના કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન મળતો નથી જે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવા માટે યોગ્ય તરીકે પ્રમાણિત કરી શકાય. તેથી વિનંતી ટૂંકમાં નકારી કાઢવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.